

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

М.І. Боднарук, А.В. Бурка

МЕДИЧНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Чернівці

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

2026

УДК 34:61(477)(075.8)

Б 752

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 4 від 30 березня 2026 року)

Рецензенти:

Білокий В.В., доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургії № 1 Буковинського державного медичного університету;

Волющук О.Т., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького інституту «Одеська юридична академія».

Боднарук М.І., Бурка А.В.

Б 752 Медичне право : навч.-метод. посібник / М.І. Боднарук, А.В. Бурка. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2026. 144 с.

ISBN 978-617-8703-51-6

Посібник підготовлений відповідно до робочої програми навчального курсу дисципліни «Медичне право» для спеціальності 081 «Право» та є завершеним навчальним виданням, необхідним і достатнім для повного вивчення курсу.

Для проведення практичних занять зі студентами юридичних факультетів з дисципліни «Медичне право».

УДК 34:61(477)(075.8)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2026

© Боднарук М.І., Бурка А.В., 2026

ISBN 978-617-8703-51-6

ЗМІСТ

Передмова	4
Робоча програма курсу	5
Теми лекційних занять	34
Теми та зміст практичних занять, завдання, задачі	40
Змістовий модуль I Теоретико-правові основи медичного права	40
Тема 1.1. Медичне право в системі права України: поняття, становлення та розвиток	40
Тема 1.2. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я.	45
Тема 1.3. Медичні правовідносини	50
Тема 1.4 Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин.....	55
Тема 1.5 Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин.....	62
Змістовий модуль II Правове регулювання окремих видів діяльності з медичної практики	68
Тема 2.1. Правове регулювання фармацевтичної діяльності	68
Тема. 2.2. Донорство крові та її компонентів: законодавче регулювання.....	73
Тема 2.3. Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів.....	79
Тема 2.4. Репродуктивні технології та сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики	86
Тема 2.5. Створення та використання біобанків в Україні та за кордоном	94
Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни	99
Перелік нормативно-правових актів і рекомендованої літератури	117

ПЕРЕДМОВА

Охорона здоров'я є невід'ємною частиною будь-якого суспільства. Медичне право стосується делікатних та складних питань, які можуть виникнути у процесі надання медичних послуг. Медичне право відіграє вагомий роль у наданні якісної медичної допомоги, регулює обов'язки, відповідальність медичних працівників, права пацієнтів та забезпечує надання медичних послуг відповідно до закону, з урахуванням етичних принципів та прав. Спори, що виникають у медичних правовідносинах, можуть варіюватися від претензій, які зумовлені незначною лікарською недбалістю, до претензій, що виникають внаслідок цілковитого порушення прав людини.

У попередні століття пацієнти фактично були обмежені у правах брати участь у прийнятті рішень щодо свого лікування, вважалося, що лікарі знають краще. Водночас лікарі самостійно брали на себе обов'язок приймати рішення щодо лікування пацієнтів, не зобов'язуючись враховувати їхні побажання. Однак з часом стосунки між лікарями та пацієнтами змінилися. Нині медичні працівники підпорядковуються законам і нормативним актам та мають встановлений обов'язок перед пацієнтами надавати їм медичну допомогу на рівні, який вважається придатним у медичній практиці.

У контексті технологічного розвитку в медичній сфері на порядок денний вийшла необхідність приділяти більше уваги захисту прав людини у таких сферах як: використання допоміжних репродуктивних технологій; діяльність біобанків; трансплантації органів та тканин; цифрової охорони здоров'я; кібербезпеки та захисту персональних даних; використання можливостей ШІ у медицині; фармацевтичної діяльності; медичної відповідальності (особливої уваги потребує аналіз національної та міжнародної судової практики, зокрема рішень ЄСПЛ).

Запропонований навчально-методичний посібник має на меті сприяти поглибленому вивченню окремих, найбільш важливих та актуальних, положень медичного права, їх аналізу, обговорення, дискусії, що є необхідною складовою підготовки майбутніх правників.

РОБОЧА ПРОГРАМА КУРСУ

Мета навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне теоретичне уявлення про медичне право як галузь права, розкрити ключові проблеми сучасного законодавства у галузі охорони здоров'я, особливості реалізації та захисту прав, інтересів, зокрема у сфері фармацевтичної діяльності, трансплантології, донорства крові та її компонентів, репродуктивних технологій та діяльності біобанків.

Навчальна дисципліна «Медичне право» відноситься до вибіркового навчального циклу професійної підготовки, першого бакалаврського рівня вищої освіти. Дисципліна вивчається в 6 семестрі 3 курсу. Навчальна дисципліна «Медичне право» покликана забезпечити набуття студентами знань про поняття медичного права, його значення, історію становлення та розвитку; зміст міжнародно-правових стандартів у сфері охорони здоров'я; поняття медичних правовідносин, особливостей правового статусу їх суб'єктів у процесі реалізації права на охорону здоров'я, медичну допомогу; особливості правового регулювання окремих видів діяльності з медичної практики. Курс «Медичне право» покликаний допомогти майбутньому фахівцю у галузі правознавства засвоїти категоріально-понятійний апарат науки та законодавства у сфері охорони здоров'я. Вивчення цього курсу безпосередньо вплине на формування наукового світогляду і загальної культури у сфері приватноправових відносин, дасть можливість зрозуміти зміст, характер та особливості медичних правовідносин.

Здобувач вищої освіти, який буде вивчати медичне право, повинен володіти знаннями у галузі теорії держави і права, конституційного права, цивільного права, кримінального права, адміністративного права. Здобувач вищої освіти повинен знати природу і сутність права; основні закономірності його функціонування та розвитку; систему права, механізм і засоби правового регулювання, реалізації права. Здобувач вищої освіти повинен знати поняття, ознаки, принципи і правові засади регулювання відносин у сфері охорони здоров'я; правовий статус суб'єктів медичних правовідносин; правове регулювання окремих видів діяльності з медичної практики.

Результати навчання:

Навчальна дисципліна «Медичне право» спрямована на забезпечення наступних компетентностей:

а) загальні:

- здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК 2);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 3);
- здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 7);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 14).

б) фахові:

- здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності (ФК 1);

- здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (ФК 5);

- здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності (ФК 9);

- здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією (ФК 13).

в) студент буде вміти:

- оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (ПРН 1);

- обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати та наводити переконливі аргументи (ПРН 6);

- аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів (ПРН 13);

- інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності (ПРН 17).

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Медичне право» студент буде знати:

- понятійний та категоріальний апарат дисципліни «Медичне право»;

- історію становлення та розвитку медичного права в Україні;

- зарубіжний досвід розвитку медичного права;
- принципи медичного права;
- міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я;
- поняття, ознаки, структурні елементи медичних правовідносин;

- правовий статус суб'єктів медичних правовідносин;
- механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин;

- правове регулювання фармацевтичної діяльності;
- законодавче регулювання донорства крові та її компонентів;

- правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів;

- особливості нормативного регулювання репродуктивних технологій та сурогатного материнства;

- створення та використання біобанків в Україні та за кордоном.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3	6	3,0	90	15	30	-	-	45	-	залік
Заочна	3	6	3,0	90	4	6	-	-	80	-	залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		лекційні	практичні	лабораторні	індивідуальні заняття	самостійна робота		лекційні	практичні	лабораторні	індивідуальні заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Модуль 1											
Змістовий модуль 1. Теоретико-правові основи медичного права											
Тема 1.1 Медичне право в системі права України: поняття, становлення та розвиток	7	1	2	-	-	4	8	-	-	-	8
Тема 1.2 Міжнародно- правові стандарти у сфері охорони здоров'я	6	-	2	-	-	4	5	-	-	-	5
Тема 1.3. Медичні правовідносини	7	1	1	-	-	4	11	1	1	-	9
Тема 1.4. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин	8	1	3	-	-	4	9	1	1	-	7
Тема 1.5. Юридична відповідальніст ь у сфері охорони здоров'я. Механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин	7	1	3	-	-	4	8	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1	35	4	11	-	-	20	41	2	2	-	37

Модуль 2											
Змістовий модуль 2. Правове регулювання окремих видів діяльності з медичної практики											
Тема 2.1. Правове регулювання фармацевтичної діяльності	11	2	4	-	-	5	5	-	-	-	5
Тема 2.2. Донорство крові та її компонентів: законодавче регулювання	10	1	4	-	-	5	8	-	-	-	8
Тема 2.3. Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів	12	3	4	-	-	5	13	1	2	-	10
Тема 2.4. Репродуктивні технології та сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики	12	3	4	-	-	5	13	1	2	-	10
Тема 2.5. Створення та використання біобанків в Україні та за кордоном	10	2	3	-	-	5	10	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	55	11	19	-	-	25	49	2	4	-	43
Усього годин	90	15	30	-	-	45	90	4	6	-	80

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми з основними питаннями
1.	Медичне право в системі права України: поняття, становлення та розвиток 1. Поняття та історичний розвиток медичного права. 2. Нормативне регулювання охорони здоров'я в Україні. 3. Предмет, метод, функції медичного права. 4. Принципи медичного права. 5. Джерела медичного права.
2.	Медичні правовідносини 1. Поняття, ознаки та види медичних правовідносин. 2. Суб'єкти та об'єкти медичних правовідносин. 3. Загальна характеристика підстав виникнення та припинення медичних правовідносин.
3.	Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин 1. Правовий статус пацієнта: права та обов'язки. 2. Нормативне регулювання професійних прав та обов'язків медичних працівників. 3. Професійна етика та медична деонтологія при провадженні медичної практики.
4.	Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин 1. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин. 2. Поняття та види форм захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. 3. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. 4. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.

5.	Правове регулювання фармацевтичної діяльності 1. Поняття та види фармацевтичної діяльності. 2. Правовий статус суб'єктів фармацевтичної діяльності. 3. Загальні засади правового регулювання обігу фармацевтичної продукції.
6.	Донорство крові та її компонентів: законодавче регулювання 1. Поняття донорства крові та її компонентів. 2. Правовий статус донора в Україні та порядок організації донорства крові та її компонентів. 3. Відповідальність за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів.
7.	Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів 1. Правове регулювання трансплантації в Україні. 2. Умови та порядок взяття гомотрансплантатів у живих донорів. 3. Взяття анатомічних матеріалів у померлих осіб. 4. Відповідальність за порушення законодавства про трансплантацію.
8.	Репродуктивні технології та сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики 1. Поняття допоміжних репродуктивних технологій та їх види. 2. Правові засади донації репродуктивних клітин. 3. Правове регулювання процедури запліднення in vitro. 4. Сурогатне материнство: поняття, умови та правові засади.
9.	Створення та використання біобанків в Україні та за кордоном 1. Поняття біобанку. 2. Законодавство України та норми міжнародного права у сфері створення та використання біобанків. 3. Вплив права ЄС на регулювання відносин щодо створення та використання біобанків в Україні.

Тематика семінарських занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачені робочим планом	

Тематика практичних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема: Медичне право в системі права України: поняття, становлення та розвиток 1. Поняття медичного права. Історичний розвиток медичного права. 2. Нормативне регулювання охорони здоров'я в Україні. 3. Предмет, метод, функції медичного права. 4. Принципи медичного права. 5. Загальна характеристика джерел медичного права.	2
2.	Тема: Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я 1. Міжнародні стандарти у сфері охорони здоров'я: поняття та цілі впровадження. Класифікація міжнародних стандартів. 2. Характеристика універсальних міжнародно-правових стандартів. 3. Регіональні міжнародно-правові стандарти. 4. Спеціалізовані міжнародно-правові стандарти. 5. Роль і значення практики Європейського суду з прав людини в галузі охорони здоров'я.	2

3.	Тема: Медичні правовідносини 1. Медичні правовідносини: поняття, ознаки. 2. Види медичних правовідносин. 3. Правовий статус основних суб'єктів медичних правовідносин. 4. Об'єкти медичних правовідносин. 5. Підстави виникнення та припинення медичних правовідносин.	2
4.	Тема: Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин 1. Правовий статус пацієнта: права та обов'язки. 2. Професійні права та обов'язки медичних працівників: законодавче регулювання. 3. Професійна етика медичних працівників. 4. Медична деонтологія при провадженні медичної практики.	3
5.	Тема: Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин 1. Поняття юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин. 2. Підстави юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин. 3. Види юридичної відповідальності: а) цивільна відповідальність; б) адміністративна відповідальність; в) кримінальна відповідальність. 3. Поняття та види форм захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. 4. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. 5. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.	2
6.	Тема: Правове регулювання фармацевтичної діяльності	4

	1. Поняття та значення фармацевтичної діяльності. 2. Види фармацевтичної діяльності. 3. Суб'єкти фармацевтичної діяльності їх права та обов'язки. 4. Правове регулювання обігу фармацевтичної продукції. 5. Фальсифікація та обіг фальсифікованої фармацевтичної продукції.	
7.	Тема: Донорство крові та її компонентів: законодавче регулювання 1. Поняття донорства крові та її компонентів. 2. Правовий статус донора в Україні. 3. Додаткові пільги, що надаються донорам. 4. Порядок організації донорства крові та її компонентів. 5. Відповідальність за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів.	4
8.	Тема: Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів 1. Сутність і поняття трансплантації анатомічних матеріалів людини. 2. Правове регулювання трансплантації в Україні. 3. Вилучення анатомічних матеріалів у живих донорів. 4. Взяття анатомічних матеріалів у померлих осіб. 5. Відповідальність за порушення законодавства про трансплантацію.	4
9.	Тема: Репродуктивні технології та сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики 1. Поняття допоміжних репродуктивних технологій.	4

	2. Види допоміжних репродуктивних технологій. 3. Правові засади донації репродуктивних клітин. 4. Правове регулювання процедури запліднення in vitro. 5. Сурогатне материнство: поняття, умови та правові засади. 6. Договір про сурогатне материнство.	
10.	Тема: Створення та використання біобанків в Україні та за кордоном 1. Поняття біобанків. 2. Створення і використання біобанків в Україні. 3. Норми міжнародного права у сфері створення та використання біобанків. 4. Вплив права ЄС на регулювання відносин щодо створення та використання біобанків в Україні.	3

Тематика лабораторних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачені робочим планом	

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

№ з/п	Завдання до тем
	Не передбачені робочим планом

Завдання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема: Медичне право в системі права України: поняття, становлення та розвиток 1. Концепції медичного права.	4
2.	Тема: Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я 1. Роль і значення практики Європейського суду з прав людини в галузі охорони здоров'я.	4
3.	Тема: Медичні правовідносини 1. Зміст медичних правовідносин. 2. Проведення медичної реформи в Україні.	4
4.	Тема: Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин 1. Морально-етичні аспекти лікарської діяльності.	4
5.	Тема: Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин 1. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я. 2. Адміністративно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я.	4
6.	Тема: Правове регулювання фармацевтичної діяльності 1. Обіг фальсифікованої фармацевтичної продукції. 2. Притягнення до юридичної відповідальності.	5

7.	Тема: Донорство крові та її компонентів: законодавче регулювання 1. Відповідальність за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів.	5
8.	Тема: Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів 1. Трансплантація анатомічних матеріалів з використанням трупних трансплантатів.	5
9.	Тема: Репродуктивні технології та сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики 1. Договір про сурогатне материнство.	5
10.	Тема: Створення та використання біобанків в Україні та за кордоном 1. Функціонування біобанків за кордоном.	5
	Разом	45

Методи навчання

Система контролю та оцінювання

Методи контролю: усний, письмовий, тестовий контроль, практична перевірка, а також методи самоконтролю і самооцінки.

Форми контролю: індивідуальна та фронтальна перевірки знань, умінь і навичок студентів (індивідуальне та фронтальне усне опитування, письмові самостійні роботи; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; розв'язання задач-казусів; співбесіди з виконання будь-яких завдань по кожній темі навчальної дисципліни), а також підсумкові форми контролю.

Підсумковий контроль – залік у формі усного опитування.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за результатами поточного контролю

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу вищої освіти виставляються оцінки за національною (традиційною) шкалою відповідно до затверджених критеріїв оцінювання затверджених на засіданні кафедри приватного права (Протокол № 1 від 29.08.2021р.) з урахуванням Положення «Про організацію освітнього процесу в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича».

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу. Форми поточного контролю (контрольних заходів): 1) модульні контрольні роботи; 2) усні та письмові опитування на лекційних, практичних заняттях; 3) інтерактивні методи навчання; 4) розв'язання індивідуальних задач; 4) підготовка оглядів спеціальної літератури; 5) підготовка рефератів або есе; 6) індивідуальна або групова презентація.

Кількість заходів та форми проведення поточного контролю, а також критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за кожною формою контролю визначаються викладачем кафедри самостійно відповідно до принципів академічної свободи.

Кількість балів	Критерії оцінювання знань студентів
5 балів	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Здійснює пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел, у тому числі з іноземних. Застосовує принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності. Студент вміє оцінювати природу та характер відносин у сфері охорони здоров'я, особливості правового статусу суб'єктів медичних відносин; знає основні міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я та специфіку правового регулювання окремих видів діяльності з медичної практики; обґрунтовано формулює свою правову позицію, вміє опонувати та наводити переконливі аргументи як під час усного опитування, так і під час розв'язку задач чи вирішення завдань; аналізувати та оцінювати судову практику, робити дайджест судових справ за конкретним напрямком; інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі з дисципліни «Медичне право».

4 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Переважно здійснює пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел, в тому числі з іноземних. Застосовує принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності. Студент вміє оцінювати природу та характер відносин у сфері охорони здоров'я, особливості правового статусу суб'єктів медичних відносин; знає основні міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я та специфіку правового регулювання окремих видів діяльності з медичної практики; обґрунтовано формулює свою правову позицію, вміє опонувати та наводити аргументи як під час усного опитування, так і під час розв'язку задач чи вирішення завдань; аналізувати та оцінювати судову практику, робити дайджест судових справ за конкретним напрямком; інтегрувати необхідні знання та розв'язувати задачі з дисципліни «Медичне право». Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3 бали	У цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Здійснює пошук, оброблення та аналіз інформації лише з одного-двох джерел. Студент вміє частково оцінювати природу та характер відносин у сфері

	охорони здоров'я, особливості правового статусу суб'єктів медичних відносин; знає деякі основні міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я та специфіку правового регулювання окремих видів діяльності з медичної практики; необґрунтовано формулює свою правову позицію; майже не аналізує судову практику; розв'язує задачі незначного рівня складності з дисципліни «Медичне право».
2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Здійснює пошук, оброблення та аналіз інформації лише з одного джерела. Студент фактично не вміє оцінювати природу та характер відносин у сфері охорони здоров'я, особливості правового статусу суб'єктів медичних відносин; не знає основні міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я та специфіку правового регулювання окремих видів діяльності з медичної практики; не вміє формулювати свою правову позицію, опонувати та наводити переконливі аргументи; не аналізує та оцінює судову практику; розв'язує легкі задачі з дисципліни «Медичне право».
1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Студент не вміє оцінювати природу та характер відносин у сфері охорони здоров'я, особливості правового статусу суб'єктів медичних відносин; не знає основні міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я та специфіку правового регулювання окремих видів

	діяльності з медичної практики, не може сформулювати свою правову позицію, опонувати та наводити переконливі аргументи; абсолютно аналізує та оцінює судову практику; здатен розв'язувати лише найпримітивніші задачі з дисципліни «Медичне право».
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом з дисципліни «Медичне право» та не у змозі його викласти, не розуміє зміст теоретичних питань і практичних завдань.

Доповнення до виступу:

2 бали отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до промовця суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до промовця вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, яка розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі і аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Підготовка творчих завдань (есе, дайджест):

Есе – самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе – самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

Дайджест – добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкрити різні погляди на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2 бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них і зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу й узагальнюючих висновків.

**Критерії оцінювання результатів навчання
(з навчальної дисципліни «Медичне право»)
на підсумковому контролі**

Максимальна кількість балів. Іспит 50 балів	Оцінка	Критерії оцінювання знань студентів
Відмінно 45-50	A (90-100)	Студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, аргументовано його викладає під час усної та письмової відповідей. Наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу. Здатний розв'язувати ускладнені кейси (казуси), завдання та вміє використовувати при цьому належним чином нормативну базу, судову практику (вітчизняну та європейську). Володіє відповідною науково-правовою термінологією. Показав високий рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Добре 39-44	B (80-89)	Студент достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних та письмових відповідей. Здатний розв'язувати кейси (казуси), завдання із посиленням на положення нормативно-правових актів та судову практику. На достатньому рівні володіє відповідною науково-правовою термінологією. Проте під час усної відповіді, вирішення практичних завдань, казусів інколи не вистачає аргументації, послідовності у викладі матеріалу. Допускається окремих несуттєвих неточностей та незначних помилок. Показав достатній рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.

Добре 33-38	C (70-79)	Студент демонструє загалом добрі знання навчального матеріалу. Під час усних та письмових відповідей робить помітні помилки, неточності. Не вміє робити певні узагальнення та висновки. Може самостійно розв'язувати стандартні, типові кейси (казуси), завдання, що не потребують детального аналізу нормативно-правових актів та судової практики. Частково володіє відповідною науково-правовою термінологією. Показав базовий рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Задовільно 27-32	D (60-69)	Студент демонструє посередні знання навчального матеріалу, викладає його основний зміст, але без глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування, аргументації та використання усіх необхідних нормативно-правових актів та основної літератури. Під час усних і письмових відповідей допускається суттєвих неточностей та помилок, внаслідок чого відповідь є неповною. У мінімальному обсязі опрацьовує рекомендовану літературу. Може самостійно розв'язувати кейси (казуси), завдання низького рівня складності. Володіє лише базовою науково-правовою термінологією. Показав посередній рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.

Задовільно 21-26	Е (50-59)	Студент демонструє мінімальний рівень знань навчального матеріалу. Під час усних та письмових відповідей узагальнення та висновки відсутні, не орієнтується в базових для навчального курсу нормативно-правових актах. Може самостійно розв'язати найпростіші, типові казуси (кейси), завдання за зразком. У мінімальному обсязі опрацьовує основну літературу. Володіє лише базовою науково-правовою термінологією. Показав досить низький рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Незадовільно 16-20	FX (35-49)	Студент не засвоїв навчальний матеріал курсу, дає неправильні відповіді на більшість поставлених теоретичних і практичних запитань. Під час усної та письмової відповідей демонструє елементарну, фрагментарну обізнаність з правових питань. У відповіді цілком відсутня самостійність, лише за допомогою викладача може сформулювати основні положення курсу. Володіє лише незначною частиною базової науково-правової термінології. Не може самостійно розв'язати найпростіші, типові казуси (кейси), завдання. Рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики – примітивний.

Незадовільно 0-15	F (1-34)	Студент не засвоїв навчальний матеріал з курсу, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання та пасивно поводить себе на практичних заняттях. Володіє лише окремими основними правовими термінами. Не вміє розв'язувати найпростіші типові казуси (кейси), завдання. Не проявляє навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
------------------------------	---------------------	--

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – 50 балів та підсумкового модулю-контролю (залік) – 50 балів, за 100-бальною університетською шкалою.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)										Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Правова природа медичного права.
2. Медичні правовідносини: поняття, види і склад.
3. Принципи і функції медичного права України.
4. Система медичного права України.
5. Джерела медичного права України.
6. Загальна характеристика законодавчого забезпечення охорони здоров'я в Україні.
7. Міжнародні акти у сфері охорони здоров'я та прав людини, які містять обов'язкові до виконання норми і принципи («тверде право»).
8. Регіональні акти у сфері охорони здоров'я та прав людини, які містять обов'язкові до виконання норми і принципи.
9. Роль і значення Загальної декларації прав людини та її місце в системі міжнародних стандартів у галузі охорони здоров'я та прав людини.
10. Права пацієнтів за міжнародними актами у сфері охорони здоров'я і прав людини.
11. Права медичних працівників за міжнародними актами у сфері охорони здоров'я і прав людини.
12. Місце і значення актів Європейського Союзу в системі регіональних стандартів у сфері охорони здоров'я і прав людини.
13. Конституційне регулювання охорони здоров'я в Україні.
14. Роль і значення рішень Європейського суду з прав людини у сфері охорони здоров'я, в системі законодавства про охорону здоров'я України, а також документів національних судових інстанцій.
15. Право на медичну допомогу за законодавством України.
16. Медична послуга як об'єкт медичних правовідносин.
17. Поняття і види суб'єктів медичних правовідносин.
18. Пацієнт: дефініційний і класифікаційний підходи.
19. Загальна характеристика прав пацієнта.

20. Правове регулювання обов'язків пацієнта в Україні.
21. Морально-етичні засади взаємин «лікар-пацієнт».
22. Особливості правового статусу законних представників у сфері охорони здоров'я.
23. Медичний працівник та його правовий статус: понятійно-категоріальний апарат і класифікація.
24. Законодавче забезпечення і класифікація прав медичних працівників.
25. Правове регулювання професійних обов'язків медичних працівників.
26. Поняття і види процедур і механізмів захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
27. Форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, засоби здійснення.
28. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку конституційного й адміністративного судочинства.
29. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку цивільного судочинства.
30. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин у порядку кримінального судочинства.
31. Позасудова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, загальна характеристика.
32. Правопорушення у сфері охорони здоров'я як підстава для юридичної відповідальності у медичному праві: поняття, ознаки, склад.
33. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.
34. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я.
35. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
36. Адміністративно-правова відповідальність у медичному праві.
37. Кримінальна відповідальність медичних працівників у зв'язку з їх професійною діяльністю.
38. Звільнення від юридичної відповідальності медичних працівників.

39. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, загальна характеристика.
40. Поняття та види донорства за законодавством України.
41. Поняття і принципи донорства крові та її компонентів.
42. Законодавче забезпечення донорства органів та інших анатомічних матеріалів.
43. Юридична регламентація донорства репродуктивних клітин в Україні.
44. Проведення фармацевтичної практики.
45. Створення і виробництво лікарських засобів: правові аспекти.
46. Особливості здійснення державного контролю якості лікарських засобів в Україні.
47. Юридичні гарантії забезпечення лікарськими засобами і засобами медичного призначення окремих категорій населення в Україні.
48. Сутність і поняття трансплантації анатомічних матеріалів людини.
49. Правове регулювання трансплантації в Україні.
50. Вилучення анатомічних матеріалів у живих донорів.
51. Взяття анатомічних матеріалів у померлих осіб.
52. Відповідальність за порушення законодавства про трансплантацію.
53. Поняття допоміжних репродуктивних технологій.
54. Види допоміжних репродуктивних технологій.
55. Правові засади донації репродуктивних клітин.
56. Правове регулювання процедури запліднення *in vitro*.
57. Сурогатне материнство: поняття, умови та правові засади.
58. Договір про сурогатне материнство.
59. Поняття біобанків.
60. Створення і використання біобанків в Україні.
61. Норми міжнародного права у сфері створення та використання біобанків.
62. Вплив права ЄС на регулювання відносин щодо створення та використання біобанків в Україні.

Зарахування результатів неформальної освіти

Якщо здобувач освіти отримав знання окрім формальної освіти у неформальній/інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно положення «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» та рішення кафедри (на основі аргументування викладача, що тематика семінарів, вебінарів, воркшопів, тренінгів, у яких взяв участь студент підтверджується сертифікатом, програмою, а також відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю тощо).

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни «Медичне право» ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням, та об'єктивно оцінені викладачем.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Теоретико-правові основи медичного права

Тема 1.1. Медичне право в системі права України: поняття, становлення та розвиток

Мета лекцій: проаналізувати підґрунтя зародження медичного права як галузі права; сформувати визначення медичного права як галузі права; здійснити розмежування понять «медичне право» та «право охорони здоров'я»; прослідкувати взаємозв'язок між медичним правом та медичною етикою; визначити особливості медичного права, наголосити на його міждисциплінарному характері.

Розкрити основні етапи розвитку медичного права. Визначити нормативно-правову основу у сфері охорони здоров'я України, основні напрямки державного регулювання охорони здоров'я та медичної діяльності. Сформувати предмет медичного права, розкрити зміст методів правового регулювання та функцій. Визначити базові принципи медичного права та обговорити їх зміст.

План лекцій:

1. Поняття та історичний розвиток медичного права.
2. Нормативне регулювання охорони здоров'я в Україні.
3. Предмет, метод, функції медичного права.
4. Принципи медичного права.
5. Джерела медичного права.

Тема 1.3. Медичні правовідносини

Мета лекції: сформувати визначення «медичних правовідносин», зазначити критерії класифікації правових відносин у сфері охорони здоров'я та їх відповідний поділ на види. Визначити основні об'єкти та суб'єкти медичних правовідносин, їх основні види, окреслити зміст медичних правовідносин та обговорити підстави виникнення, зміни, припинення медичних правовідносин.

План лекції:

1. Поняття, ознаки та види медичних правовідносин.
2. Суб'єкти та об'єкти медичних правовідносин.
3. Загальна характеристика підстав виникнення та припинення медичних правовідносин.

Тема 1.4. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин

Мета лекції: вказати на основні міжнародні документи, які регламентують права пацієнта; розкрити групи прав пацієнта за українським законодавством. Визначити, які правові акти закріплюють професійні права та обов'язки медичних працівників у міжнародній та національній правових площинах. Розкрити зміст понять «медична етика» та «медична деонтологія», здійснити розмежування цих понять. Окреслити основні сфери регуляції загальної і спеціальної деонтології; основні правила взаємовідносин між медпрацівником і пацієнтом.

План лекції:

1. Правовий статус пацієнта: права та обов'язки.
2. Нормативне регулювання професійних прав й обов'язків медичних працівників.
3. Професійна етика та медична деонтологія при провадженні медичної практики.

Тема 1.5. Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин

Мета лекції: наголосити на складових механізми захисту прав пацієнтів; розкрити зміст понять «правопорушення», «юридична відповідальність». Зазначити про підстави та види адміністративної, дисциплінарної, кримінальної, цивільно-правової відповідальності медичних працівників. Охарактеризувати юрисдикційні та позасудові форми захисту (альтернативне розв'язання конфліктів, звернення до незалежних громадських об'єднань, звернення до професійних медичних асоціацій).

План лекції:

1. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.
2. Поняття та види форм захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
3. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
4. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.

Змістовий модуль 2. Правове регулювання окремих видів діяльності з медичної практики

Тема 2.1. Правове регулювання фармацевтичної діяльності

Мета лекції: здійснити порівняльно-правовий аналіз існуючих законодавчих, наукових визначень «фармацевтичної діяльності» та сформулювати її узагальнююче визначення; виділити складові фармацевтичної діяльності; проаналізувати законодавство Європейського Союзу у сфері фармацевтичної діяльності. Визначити правовий статус суб'єктів фармацевтичної діяльності та сформулювати загальні засади правового регулювання обігу фармацевтичної продукції в Україні.

План лекції:

1. Поняття та види фармацевтичної діяльності.
2. Правовий статус суб'єктів фармацевтичної діяльності.
3. Загальні засади правового регулювання обігу фармацевтичної продукції.

Тема 2.2. Донорство крові та її компонентів: законодавче регулювання

Мета лекції: наголосити на значенні донорства крові та її компонентів; розкрити зміст понять «безоплатне донорство крові», «донорство крові та компонентів крові»; окреслити мінімальні вимоги щодо кваліфікації відповідальної особи, яка буде здійснювати забір крові та її основні функції. Виділити основні напрями державної політики у сфері донорства крові та компонентів крові; проаналізувати законодавство Європейського Союзу. Визначити основні законодавчі вимоги до донорів крові, їх права, обов'язки, порядок проведення донації крові. Розглянути всі можливі види відповідальності за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів: дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну та кримінальну.

План лекції:

1. Поняття донорства крові та її компонентів.
2. Правовий статус донора в Україні та порядок організації донорства крові та її компонентів.
3. Відповідальність за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів.

Тема 2.3. Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів

Мета лекції: розкрити зміст поняття «трансплантація» та наголосити на стрімкому розвитку трансплантації в останнє десятиліття; визначити види трансплантації; зазначити, які види трансплантації регламентовані у національному законодавстві.

Окреслити основні аспекти регулювання трансплантації за законодавством Європейського Союзу. Проаналізувати: хто може бути живим донором, порядок вилучення анатомічних матеріалів у живого донора; випадки, коли забороняється вилучення анатомічних матеріалів у живих осіб.

Сформувати особливості взяття анатомічних матеріалів у померлих осіб в тому числі і порядок надання згоди на посмертне донорство. Наголосити про існуючу відповідальність за порушення законодавства про трансплантацію, зокрема кримінальну.

План лекції:

1. Правове регулювання трансплантації в Україні.
2. Умови та порядок взяття гомотрансплантатів у живих донорів.
3. Взяття анатомічних матеріалів у померлих осіб.
4. Відповідальність за порушення законодавства про трансплантацію.

Тема 2.4. Репродуктивні технології та сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики

Мета лекції: окреслити основні етапи вчення про репродуктивні права; сформувати визначення допоміжних репродуктивних технологій. Проаналізувати законодавче регулювання допоміжних репродуктивних технологій відповідно до національного законодавства. Виокремити правові засади донації репродуктивних клітин: донації ембріонів, донації ооцитів, донорства сперми. Проаналізувати правове регулювання процедури запліднення *in vitro*. Сформувати визначення сурогатного материнства; основні показання до застосування сурогатного материнства; правові основи сурогатного материнства, його види, етапи програми сурогатного материнства, окремі аспекти та шляхи вдосконалення; здійснити аналіз судової практики.

План лекції:

1. Поняття допоміжних репродуктивних технологій та їх види.
2. Правові засади донації репродуктивних клітин.
3. Правове регулювання процедури запліднення *in vitro*.
4. Сурогатне материнство: поняття, умови та правові засади.

Тема 2.5. Створення та використання біобанків в Україні та за кордоном

Мета лекції: наголосити на значенні біобанків; розкрити зміст поняття «біобанк». Проаналізувати національне законодавство та норми міжнародного права у сфері створення та використання біобанків. Обговорити вплив права ЄС на регулювання відносин щодо створення та використання біобанків в Україні.

План лекції:

1. Поняття біобанку.
2. Законодавство України та норми міжнародного права у сфері створення та використання біобанків.
3. Вплив права ЄС на регулювання відносин щодо створення та використання біобанків в Україні.

ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ, ЗАДАЧІ

Змістовний модуль I Теоретико-правові основи медичного права

Тема 1.1. Медичне право в системі права України: поняття, становлення та розвиток

Питання

1. Поняття медичного права. Історичний розвиток медичного права.
2. Нормативне регулювання охорони здоров'я в Україні.
3. Предмет, метод, функції медичного права.
4. Принципи медичного права.
5. Загальна характеристика джерел медичного права.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте доповідь на тему «Роль і значення практики Європейського суду з прав людини в галузі охорони здоров'я».

Завдання 2

Поміркуйте над запитанням: «Які переваги та загрози несе використання ШІ в медицині?». Відповідь максимально обґрунтуйте, використовуючи посилання на конкретні приклади.

Завдання 3

Оберіть одну-дві країни (крім держав-агресорів) та дослідіть їх історію розвитку медичного права як галузі права.

Задачі

Задача 1

Мельник зверталася до ПП «Стоматологічний центр» з метою протезування зубів та сплатила за надані послуги 26700 грн. Згодом у неї виникли ускладнення зі здоров'ям, що призвело до видалення імплантів у медичній установі за кордоном.

Адвокат Мельник звернувся до зазначеного стоматологічного центру з проханням надати медичну картку його клієнтки та відшкодувати понесені витрати, проте отримав відмову. По спливу одного місяця було повторно зроблено адвокатський запит для отримання документації, а саме: завірену належним чином копію картки пацієнтки Мельник; прізвище, ім'я, по батькові лікаря, який лікував Мельник, його кваліфікаційну категорію; завірену належним чином копію акта виконаних робіт; завірену належним чином копію письмової угоди і гарантії на надані послуги; завірену належним чином копію сертифіката якості на встановлені імпланти; завірені копії квитанцій про оплату виконаних робіт. Але на адвокатський запит знову було отримано негативну відповідь.

Проаналізуйте вище зазначену ситуацію, визначте чи були порушені принципи медичного права. Поміркуйте, чи може адвокат отримати конфіденційну інформацію про стан здоров'я свого клієнта, якщо так, то за яких умов? Відповідь аргументуйте.

Задача 2

Клішківець знаходилась на стаціонарному лікуванні у державній установі «Інститут серця МОЗ України». Після оголошення лікарями результатів медичних досліджень почала поводити себе агресивно, стверджувала, що всі обстеження, які їй проведені, належать іншим особам, наполягала на оперативному лікуванні. Отримавши відмову лікаря, виявляла нові симптоми та скаржилася на стан здоров'я і наполягала на негайному лікуванні. Занепокоєний поведінкою Клішківець,

медичний персонал прийняв рішення звернутися для консультацій до лікаря-невропатолога та медичного психолога.

На виконання рекомендацій вказаних лікарів Клішківець була оглянута лікарем-психіатром, який встановив діагноз – розлад особистості за емоційно-нестійким типом (можливо параноїдальним).

Клішківець вважає дії медичних працівників та лікаря-психіатра щодо проведення їй психіатричного огляду і встановлення діагнозу незаконними, оскільки не було отримано її згоди та вважала, що такі дії призвели до втручання у її приватне життя в аспекті моральної та психологічної недоторканості.

Проаналізуйте вище зазначену ситуацію. Чи були у цьому випадку порушені принципи медичного права? Опрацюйте також рішення ЄСПЛ у справі «Федоров та Федорова проти України» від 01 липня 2011 року (заява N 39229/03).

Задача 3

У сім'ї Остапчуків народилася донька. При виписці з пологового будинку в обмінній картці лікарі зазначили, що щеплення дитині не зроблено у зв'язку з відсутністю вакцини. Під час первинного лікарського патронажу новонародженої вдома лікар також констатував факт відсутності щеплень БЦЖ та щеплень проти вірусного гепатиту В.

Проаналізуйте даний випадок. Поміркуйте, чи було порушено у даному випадку конституційне право особи на безоплатну медичну допомогу через відсутність вакцини і чи може це бути підставою для відшкодування матеріальної та моральної шкоди?

Задача 4

Громадянка Губаль звернулася до дошкільного навчального закладу «Барвінок» щодо зарахування своєї дитини до вищезазначеного закладу, але їй було відмовлено з причин відсутності інформації про наявність щеплень у її доньки. Вважаючи такі дії незаконними, Губаль звернулася до суду.

Визначте, чи відповідає відмова у прийнятті дитини до дошкільного навчального закладу без щеплень вимогам закону? Як ви вважаєте, чи може реалізувати держава свій обов'язок щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я всіх учасників освітнього процесу через заборону відвідування навчального закладу загальної середньої освіти дитиною, яка не має профілактичних щеплень?

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року Верховна Рада України. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua) (дата звернення: 11.01.2025).
2. Європейська соціальна хартія (переглянута). Страсбург, 03 травня 1996 року. Ратифіковано із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 01.12.2025).
3. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 20.12.2025).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. (Європейська конвенція з прав людини). Рим, 4.XI.1950 рік. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 11.12.2025).
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 20.12.2025).
6. Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я, прийнятий 19 липня 1946 року. URL: https://zakon.cc/law/document/read/995_599 (дата звернення: 23.12.2025).

7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11. 1992 року № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 01.01.2025).
9. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 року № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 01.01.2026).

Література:

1. Чеховська І. В. Медичне право України : навч. посіб. / І. В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О. О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т. О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А. М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.
4. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Двірська, О. В. Медичне право як наука, галузь права та навчальна дисципліна: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція* . Вип. 37. 2019. С. 13-17.
6. Валецька О. В. Медичне право : метод. вказівки / О.В. Валецька. Миколаїв : Вид-во ім. Петра Могили, 2023. 116 с.

7. Берч В. В. Соматичні права та медичне право: питання захисту гідності та автономії. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 5. 2023. С. 92-95.
8. Крячко Д. В. З історії міжнародного медичного права / Д. В. Крячко, М. А. Аніщенко // *Соціальні, правові та управлінські аспекти розвитку охорони здоров'я: проблеми, перспективи, світовий досвід* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конференції, м. Льорет-де-Мар, 05 лютого 2021 р.– Льорет-де-Мар, 2021. С. 82-84.
9. Шевців М.Б. Місце медичного права в системі права України: загальний аналіз. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична)*. № 3. 2024. С. 135-140.
10. Менджул М. В. Право на охорону здоров'я та проведення медичних експериментів: законодавство України та міжнародні стандарти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3.5. 2025. С. 472-476.
11. Медичне право України: сучасні досягнення та перспективи розвитку : збірник наукових статей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю з дня створення першої в Україні кафедри медичного права. Упоряд. д. ю. н., проф. І.Я. Сенюта, к. ю. н., доц. Х. Я. Терешко. – Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2023. 192 с.

Тема 1.2. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я

Питання

1. Міжнародні стандарти у сфері охорони здоров'я: поняття та цілі впровадження. Класифікація міжнародних стандартів.
2. Характеристика універсальних міжнародно-правових стандартів.
3. Регіональні міжнародно-правові стандарти.
4. Спеціалізовані міжнародно-правові стандарти.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте доповідь на тему «Правове регулювання зміни статі в Україні та за кордоном: порівняльно-правовий аналіз».

Завдання 2

Дайте відповідь на наступні запитання:

1) в яких випадках допускається надання медичної допомоги без згоди фізичної особи (пацієнта) або її батьків (усиновлювачів), опікуна, піклувальника? (додатково опрацюйте практику ЄСПЛ у справах «Арская проти України» (*Arskaya v. Ukraine*) (2014) та «Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT)» проти Швейцарії;

2) чи підлягають поверненню кошти за сплачені та не надані медичні послуги у випадку настання форс-мажорних обставин?

Задачі

Задача 1

Громадянка Кушнір померла у відділенні інтенсивної терапії лікарні КНП «Немирівська міська лікарня» від гострої дихальної недостатності. Хвороба почалася раптово із симптомами: висока температура тіла більше 38 градусів Цельсія, біль у горлі, охриплість голосу, високий тиск, через 2 дні додалися кашель, задишка до неможливості прийняти горизонтальне положення, втрата смаку. Син громадянки Кушнір викликав швидку допомогу. Лікарем швидкої не було оглянуто пацієнтку, але призначено антибіотик «Аугментин 1000», Люголь, Парацетамол, аспірин, Біонорм, введено Анальгін з дімедролом внутрішньом'язово.

По спливу двох годин син громадянки Кушнір знову викликав швидку допомогу, оскільки температура у матері не спадала. Після третього виклику швидкої Кушнір була госпіталізована. У лікарні пацієнтці поставили діагноз «Двобічна пневмонія» з сатурацією 56%.

Син пацієнтки неодноразово висловлював прохання організувати госпіталізацію його матері в машині швидкої допомоги до міста Одеса або до міста Вінниця для надання

відповідної кваліфікованої госпітальної допомоги в обласному центрі, але його запевнили, що все необхідне є й у міській лікарні. Син громадянки Кушнір стверджує, що після госпіталізації, стан її здоров'я погіршився, проте її несвоєчасно було переведено до реанімаційного відділення (відділення інтенсивної терапії) зазначеної лікарні; несвоєчасно почали вводити придбані препарати та проведено дослідження, у результаті чого громадянка Кушнір померла.

Після смерті матері син Кушнір звернувся з позовом до суду, в якому просив стягнути з Немирівської міської лікарні матеріальну шкоду в розмірі 76 543,30 гривень та моральну шкоду в розмірі 151 456,70 гривень.

Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір по суті. Відповідь аргументуйте.

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2025).
2. Європейська соціальна хартія (переглянута). Страсбург, 03 травня 1996 року. Ратифіковано із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 01.12.2025).
3. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 20.12.2025).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. (Європейська конвенція з прав людини). Рим, 4.XI.1950 рік. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 11.12.2025).
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 20.12.2025).

6. Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я, прийнятий 19 липня 1946 року. URL: https://zakon.cc/law/document/read/995_599 (дата звернення: 23.12.2025).
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11. 1992 року № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 01.01.2025).
9. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 року № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 01.01.2026).
10. Конвенція про права дитини: міжнар. док. від 20.11.1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 05.03.2025).
11. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: міжнар. док. від 18.12.1979 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 05.03.2025).
12. Конвенція про права осіб з інвалідністю: міжнар. док. від 13.12.2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 30.03.2025).
13. Конвенція про статус біженців: міжнар. док. від 28.07.1951 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення: 30.07.2025).
14. Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації: міжнар. док. від 21.12.1965 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105 (дата звернення: 13.08.2025).

Література:

1. Чеховська І. В. Медичне право України : навч. посіб. / І. В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О. О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. О. Грін ; ред. : М.В. Савчин, Т. О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А. М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права: конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ: Університет "КРОК", 2024. 56 с.
4. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Цебенко С., Журавель М. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я: до характеристики джерел. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. Вип.3. (27). 2020. С. 116-124.
6. Іванчов П. В. Міжнародні стандарти забезпечення охорони здоров'я: орієнтири для України. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит* . № 6. 2020. С. 229-231.
7. Менджул М. В. Право на охорону здоров'я та проведення медичних експериментів: законодавство України та міжнародні стандарти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3. 2025. С. 472-476.
8. Мартинюк О. А. Впровадження стандартів якості в галузі охорони здоров'я у воєнний час. *Modern methods of solving scientific problems of reality* . 2023. С. 5-8.

9. Яшан Н.Л. Предмет нагляду (контролю) за дотриманням стандартів у сфері охорони здоров'я. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. Вип. 31.1. 2024. С. 928-936.
10. Миргород-Карпова В. В., Шлапко Т. В., Старинський М. В. Європейські стандарти забезпечення прав споживачів медичних послуг (пацієнтів). *Modern engineering and innovative technologies. Karlsruhe, Germany : Sergeieva&Co*. 2021. Issue No 17. Part 2. С. 109-115.

Тема 1.3. Медичні правовідносини

Питання

1. Медичні правовідносини: поняття, ознаки.
2. Види медичних правовідносин.
3. Правовий статус основних суб'єктів медичних правовідносин.
4. Об'єкти медичних правовідносин.
5. Підстави виникнення та припинення медичних правовідносин.

Завдання

Завдання 1

Сформулюйте всі відомі вам міжнародно-правові стандарти прав пацієнта.

Завдання 2

Опрацюйте теоретичний матеріал до теми та дайте відповіді на наступні запитання:

- 1) чи існує різниця між поняттями «пацієнт» та «хворий»?
- 2) які існують особливості забезпечення прав та інтересів дитини у сфері охорони здоров'я?
- 3) як відбувається госпіталізація недієздатної особи за відсутності відповідного рішення суду?

Задачі

Задача 1

Між приватною клінікою та громадянином Цвіркуном було укладено договір про надання медичних послуг. Цвіркуну у клініці проведено операцію та призначено продовження лікування. Через три дні після проведеного операційного втручання у Цвіркуна розпочалися кровотеча післяопераційної рани та сильний біль, про що пацієнт повідомив лікаря. Наступного дня кровотеча збільшувалась, про що Цвіркун хотів повідомити лікуючого лікаря, однак останній не відповідав на його повідомлення та дзвінки. Цього ж дня Цвіркун звернувся до МЦ «Добробут», де поставлено діагноз ректальну кровотечу з післяопераційної рани та направлено на госпіталізацію в хірургічне відділення та виконано екстрене оперативне втручання.

Через п'ять днів Цвіркун був виписаний із хірургічного відділення у задовільному стані. Згодом Цвіркуном було з'ясовано, що призначене лікування (вибір методики операції) не відповідало встановленому діагнозу (хронічний комбінований геморой 37-4, стадія ремісії, хронічна задня анальна тріщина).

Враховуючи вище зазначене, Цвіркун вважає, що йому було заподіяно матеріальну (понесені витрати на лікування) та моральну шкоду (яка полягає у: завданні фізичного болю, відчутті постійного дискомфорту, що зумовлено специфікою лікування, понесення додаткових зусиль на організацію свого життя, адже не міг повноцінно працювати; глибокому психологічному потрясінні, побоюванні за життя; пережиття значних психологічних страждань).

Проаналізуйте дану ситуацію та визначте: види правовідносин, що виникли у даному випадку, їх суб'єктний склад, зміст, об'єкти та підстави виникнення.

Задача 2

Громадянин Романенко з мережі Інтернет дізнався, що Товариство з обмеженою відповідальністю «Ла Віта Нова» надає послуги з сурогатного материнства щодо виношування дітей, у тому числі й для нетрадиційних пар. З цією метою він приїхав до Києва для укладення договору виношування дитини та звернувся до Центру сурогатного материнства, а саме ТОВ «Ла Віта Нова».

Між сторонами було укладено договір про надання інформаційних послуг, відповідно до якого ТОВ «Ла Віта Нова» зобов'язалась надати інформацію про осіб, котрі виявили своє добровільне бажання виконати на прохання третіх осіб, послугу (сурогатне материнство). Згідно п. 2.2. договору ТОВ «Ла Віта Нова» зобов'язалась запропонувати одну кандидатуру сурогатної матері, яка є здоровою та не має медичних протипоказань до вагітності та виношування дитини тощо. Відповідно до п. 2.3. договору Замовник має право вибрати конкретну особу, яка буде надавати послугу сурогатного материнства, з бази даних, яку надасть виконавець. Надалі після ознайомлення з базою даних, Романенком обрано кандидатуру. У той же час, на виконання умов Договору 1, ТОВ «Ла Віта Нова» для виношування дитини та проведення запліднення була залучена сурогатна матір. Згодом між Романенком та сурогатною матір'ю Коломойченко було укладено Договір про виношування дитини. Відповідно до п. 1.2. Договору зазначено: «Даний Договір передбачає сурогатне материнство, тобто сурогатна матір зобов'язується виношувати вагітність, яка може настати у неї шляхом перенесення в її порожнину матки ембріонів, отриманих шляхом екстракорпорального запліднення з використанням яйцеклітин та сперми, що належать Генетичним батькам». Згідно п. 4.7. Договору Романенко зобов'язується забрати дитину із пологового будинку протягом 7 днів з моменту народження, щоб виконати всі формальності, необхідні для отримання відповідних документів (батьківських прав) на дитину (дітей).

Проаналізуйте дану ситуацію та визначте: види правовідносин, що виникли у даному випадку, їх суб'єктний склад, зміст, об'єкти та підстави виникнення.

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року Верховна Рада України. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua) (дата звернення: 11.01.2025).
2. Європейська соціальна хартія (переглянута). Страсбург, 03 травня 1996 року. Ратифіковано із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 01.12.2025).
3. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 20.12.2025).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. (Європейська конвенція з прав людини). Рим, 4.XI.1950 рік. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 11.12.2025).
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 20.12.2025).
6. Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я, прийнятий 19 липня 1946 року. URL: https://zakon.cc/law/document/read/995_599 (дата звернення: 23.12.2025).
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11. 1992 року № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 01.01.2025).
9. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 року № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 01.01.2026).

Література:

1. Чеховська І.В. Медичне право України : навч. посіб. / І. В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; ред. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А.М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.
4. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Коваль А.М., Кузнецова М.Ю., Піддубний О.Ю., Пушкар М.В. Заклад охорони здоров'я як суб'єкт медичних правовідносин. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. Вип. 37. 2023. С. 437-442.
6. Кройтор В.А. Заклади охорони здоров'я як спеціальні суб'єкти медичних правовідносин в умовах подальшого реформування системи охорони здоров'я в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. № 65. 2023. С. 38-42.
7. Миронова Г.А., Деревянко Б.В., Муляр Г.В. Забезпечення прав пацієнтів у відносинах з надання транскордонних медичних послуг. Вип. 22. 2023. С. 39-49.
8. Фасій Б.В. Дещо про метод регулювання медичних відносин. *Цивільно-правове регулювання медичних відносин в умовах війни : матеріали Всеукр. круглого столу* (Одеса, 15 листоп. 2024 р.) [Електронне видання] / за ред.: Є. Харитонova, Ю. Кривенко ; уклад.: Ю. Кривенко, Є. Лешкова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2024. С. 45-48.

9. Порозова І.Ю. Дитина як суб'єкт правовідносин із надання медичної допомоги. *Актуальні проблеми здійснення та захисту сімейних прав та інтересів: виклики війни: збірник тез всеукраїнського круглого столу «Актуальні проблеми здійснення та захисту сімейних прав та інтересів: виклики війни»* (м. Хмельницький, 25 листопада 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 92–97.
10. Волкова Ю.Ф. Нормативно-правове забезпечення прав суб'єктів правовідносин у сфері надання медичних послуг. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. С. 23-31.
11. Бондарчук Ю.В. Суб'єкти інформаційно-правового забезпечення охорони осіб, що страждають на психічні розлади. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 27.1. 2025. С. 7-12.

Тема 1.4. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин

Питання

1. Правовий статус пацієнта: права та обов'язки.
2. Професійні права і обов'язки медичних працівників: законодавче регулювання.
3. Професійна етика медичних працівників.
4. Медична деонтологія при провадженні медичної практики.

Завдання

Завдання 1

Здійсніть аналіз судової практики щодо захисту прав пацієнтів (проаналізуйте не менше п'яти судових рішень).

Завдання 2

Визначте якими міжнародними правовими актами регламентується правовий статус медичних працівників? Перелічіть їх права та обов'язки.

Завдання 3

Що слід розуміти «під невиконанням лікарем своїх професійних обов'язків»? Проаналізуйте постанову Верховного Суду у справі № 443/284/19 (провадження №51-3361км22) від 11 квітня 2023 року.

Задачі

Задача 1

Громадянин Возний, 49 років, проживає у місті Чернівці та підписав декларацію із сімейним лікарем у міській поліклініці № 2. У лютому місяці поточного року Возний приїхав на тиждень у гості до своєї сестри у місто Тернопіль та захворів. Возний скаржився на високу температуру, кашель, загальне нездужання. Сестра порадила звернутися йому до терапевта у найближчій поліклініці. Проте Возному відмовили в обслуговуванні, оскільки його зареєстроване місце проживання – місто Чернівці, тому звертатися за медичною допомогою потрібно за місцем проживання до сімейного лікаря.

Визначте, чи не були порушені права Возного як пацієнта? Відповідь аргументуйте.

Задача 2

Після проведеної операції на легенях пацієнт Андрушко впав у кому та був підключений до апарату штучної вентиляції легень. Лікарі повідомили дружині Андрушка, що прогнози щодо його стану невтішні, оскільки, якщо він і дійде до свідомості, то не зможе самостійно дихати. Дружина попросила лікаря перервати страждання свого чоловіка та ввести йому відповідний препарат.

Проаналізуйте ситуацію та поміркуйте, чи відповідає таке прохання дружини вимогам правомірності з позиції національного та міжнародного права?

Задача 3

31-річна Марія звернулася у приватну стоматологічну клініку за медичною допомогою. Марія скаржилася на сильний зубний біль. Після попереднього огляду лікарка розпочала лікування, а саме зробила анестезію та видалила два зуби (який турбував та сусідній). Після проведеної маніпуляції стан Марії погіршився, їй стало важко дихати, шкіра вкрилася червоними плямами. Пізніше було виявлено, що у пацієнтки була алергія на ряд препаратів, а видалення зубів було абсолютно недоцільним, оскільки один зуб потребував пломбування, а інший взагалі був абсолютно здоровий.

Дайте правову оцінку діям лікаря. Чи були порушені права пацієнтки? Чи можна притягнути лікаря до відповідальності? Відповідь аргументуйте.

Нормативні акти:

1. Декларація про еутаназію. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асоціацією, Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. URL: https://zakononline.ua/documents/show/157802___157802 (дата звернення: 04.01.2025).
2. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину від 04.04. 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text (дата звернення: 01.01.2026).
3. Міжнародний Кодекс медичної етики. Прийнятий 3-ою Генеральною асамблеєю ВМА, жовтень 1949 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140842___140842 (дата звернення: 11.12.2025).
4. Декларація Організації Об'єднаних Націй про клонування людини. Прийнята резолюцією 59/280 Генеральної Асамблеї 8 березня 2005 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/262494___262559 (дата звернення: 23.12.2025).

5. Додатковий протокол до Конвенції про захист прав і гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини, що стосуються заборони клонування людських істот від 12.01.1998 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/197918__197983 (дата звернення: 24.12.2025).
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 26.12.2025).
7. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ МОЗ від 09.09.2013 року № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text> (дата звернення: 12.12.2025).
8. Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України 19.03.2018 року № 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-18#Text> (дата звернення: 12.12.2025).
9. Загальна декларація про біоетику та права людини від 19.10.2005 року. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/bioethics_and_hr.shtml (дата звернення: 15.01.2026).
10. Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта від 01.10.1981 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_016 (дата звернення: 24.12.2025).
11. Європейська хартія прав пацієнтів від 15.11.2002 року. URL: <http://cop.healthrights.org/ru/teaching/51/European-charter-of-patient-s-rights> (дата звернення: 03.01.2026).
12. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини в якості об'єкта дослідження» № 990_005 від 01.10.2008 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_005#Text (дата звернення: 16.12.2025).

13. Женеvська декларація Всесвітньої медичної асоціації прийнята у вересні 1948 року. URL: <https://dnkmu.com/home/zhenevska-deklaratsiia> (дата звернення: 30.11.2025).
14. Міжнародний кодекс медичної етики. Прийнятий 3-ю Генеральною асамблеєю Всесвітньої Медичної Асоціації (Лондон, жовтень 1949 р.) з подальшими поправками 1968 р, 1983 р. URL: https://zakononline.ua/documents/show/140842___140842 (дата звернення: 30.11.2025).
15. Декларація про незалежність та професійну свободу лікаря від 30.10. 1986 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_326#Text (дата звернення: 16.12.2025).
16. Конституція України від 28 червня 1996 року Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2025).
17. Європейська соціальна хартія (переглянута). Страсбург, 03 травня 1996 року. Ратифіковано із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 01.12.2025).
18. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 20.12.2025).
19. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. (Європейська конвенція з прав людини). Рим, 4.XI.1950 рік. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 11.12.2025).
20. Етичний кодекс лікаря України від 27.09.2009 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text> (дата звернення: 11.12.2025).

Література:

1. Чеховська І.В. Медичне право України : навч. посіб. / І. В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А.М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.
4. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Єхалов В.В., Павлиш О.С., Єгоров С.В. Медична етика та деонтологія в практиці лікаря-дитячого анестезіолога. *Медицина невідкладних станів*. № 3(98). 2019. С. 124-126.
6. Вербовська, Р.І. Історичні передумови зародження та розвитку медичної деонтології в античний період. *Український журнал медицини, біології та спорту*. № 2. 2019. С. 236-241.
7. Кругла Т.О. Етика та деонтологія в роботі медичної сестри терапевтичного відділення. *Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 27–28 травня 2022 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. – Одеса : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2022. С. 201-205.

8. Тишкевич-Львова Є.В. Психологічні особливості спілкування медичної сестри і пацієнтів із позицій медичної деонтології. *Медсестринство*. № 1. 2021. С. 57-59.
9. Беднарчик Т.Р., Вергелес К.М. Медична етика сучасних країн Далекого Сходу. *Людина як цілісність: філософський, мовознавчий та педагогічний дискурси [Електронне видання] : збірник матеріалів VII Міжнародної наукової конференції* (31 жовтня 2024 р., м. Одеса) / Одес. нац. мед. ун-т, каф. філософії, біоетики та іноземних мов, Міжнар. академія психосінергетики та альфології та ін. ; відпов. ред. В. Б. Ханжи. – Одеса : ОНМедУ, 2025. С. 266-271.
10. Колодчина Р.В. Правовий статус медичних працівників, які надають психіатричну допомогу. *Наукові записки. Серія: Право*. №12. 2022. С. 212-217.
11. Савка І.Г., Калинюк Н.М. Про права медичних працівників під час надання медичної допомоги в контексті реформування системи охорони здоров'я. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019. № 1 (79). С. 62-67.
12. Сич В. Гарантовані права пацієнта на інформацію. *Молодий вчений* . № 1 (89). 2021. С. 243-245.
13. Дутко А.О. Особисті немайнові права пацієнта – види, способи та форми захисту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 50-55.
14. Попович Т. П. Правові обов'язки у сфері реалізації репродуктивних прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 215-219.
15. Михайленко В.Л., Літвак А.І. Роль держави у формуванні етичних цінностей медичного персоналу. *Департамент охорони здоров'я*. URL: <http://medportal.odessa.ua/medical-staff/detail/127> (дата звернення: 17.12.2025).

Тема 1.5. Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин

Питання

1. Поняття юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.
2. Підстави юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.
3. Види юридичної відповідальності:
 - а) цивільна відповідальність;
 - б) адміністративна відповідальність;
 - в) кримінальна відповідальність.
4. Поняття та види форм захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
5. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
6. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте доповідь на тему «Відповідальність медичних працівників: аналіз судової практики».

Завдання 2

Поміркуйте над запитанням: чи зобов'язаний пацієнт доводити вину лікаря у справах про медичну помилку? Відповідь аргументуйте.

Задачі

Задача 1

Заліско працює медичною сестрою в школі. 07.02.2026 року, у вихідний, до неї звернулася її знайома з проханням оглянути її матір та зробити ін'єкцію чи дати таблетки, оскільки

остання скаржилася на підвищений тиск, слабкість, заніміння руки. Заліско відмовилася проводити будь-які маніпуляції та порадила викликати швидку.

Проаналізуйте, чи були дії Заліско правомірними? Чи можна її притягнути до юридичної відповідальності?

Задача 2

У день проведення хірургічного втручання з видалення абсцесу горла громадянці Онищук призначено антибіотик групи пеніциліну – Аугментин. Згодом з'явилися ознаки алергічної реакції, що зумовило госпіталізацію до алергологічного центру, де вона перебувала на стаціонарному лікуванні.

Вважаючи, що непрофесійні дії лікаря призвели до заподіяння їй майнової та моральної шкоди, Онищук просила стягнути збитки у розмірі 31200 майнової шкоди та 10000 моральної шкоди.

Пізніше також було встановлено, що Онищук надала інформаційну згоду на проведення лікування та хірургічного втручання та була проінформована про можливі ускладнення при проведенні анестезії і при подальшому лікуванні.

Відповідно до висновку головного позаштатного спеціаліста Міністерства охорони здоров'я України з алергології, імунології, клінічної імунології, лабораторної імунології причиною виникнення алергічної реакції, зокрема, можуть бути несумісність ліків і певних продуктів харчування.

Проаналізуйте наявні обставини справи. Поміркуйте, чи існує причинно-наслідковий зв'язок між діями медичних працівників щодо неправильного призначення лікарських препаратів та настанням алергічної реакції в Онищук внаслідок їх вживання, що спричинило шкоду при прийомі лікарських засобів? Чи є підстави для притягнення медичних працівників до відповідальності?

Задача 3

У серпні минулого року Осінська звернулася до медичного центру для проведення внутрішньосуглобової блокади на правому коліні. Після проведеної маніпуляції зі спливом 3 днів

пацієнтка почала скаржитися на високу температуру, слабкість, набряк, посилення болю та почервоніння у місці ін'єкції. Донька Осінської викликала швидку. Осінську було доставлено в Рівненську обласну клінічну лікарню, де їй повідомили, що її стан – це наслідки неправильно проведеної внутрішньосуглобової блокади на правому коліні. Після проведеного лікування Осінська звернулася до медичного центру з вимогою про відшкодування понесених витрат на лікування – 11340 грн за проведення внутрішньосуглобової блокади та 5430 грн понесених витрат на лікування в обласній клінічній лікарні.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте, чи будуть вимоги Осінської задоволені? Відповідь аргументуйте.

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2025).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11. 1992 року № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 01.01.2025).
4. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 року № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 01.01.2026).
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.12.2025).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 28.12.2025).

7. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 року. № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> (дата звернення: 16.12.2025).
8. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 12.12.1991 року № 1972-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1972-12#Text> (дата звернення: 17.12.2025).
9. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними : Закон України від 15.02.1995 року № 62/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.12.2025).
10. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000 року № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення: 23.12.2025).
11. Про подолання туберкульозу в Україні : Закон України від 14.07.2023 року № 3269-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3269-20#Text> (дата звернення: 23.12.2025).

Література:

1. Чеховська І.В. Медичне право України : навч. посіб. / І.В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А.М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.

4. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Фіжделюк О., Резворович К. Медичні спори в цивільному судочинстві. *Молодий вчений*. № 6 (137). 2025.
6. Смоловий А.В. Правові аспекти цивільно-правової відповідальності медичних працівників за порушення прав пацієнтів при наданні медичних послуг: сучасні виклики та перспективи вдосконалення законодавства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 5. 2024. С. 236-240.
7. Шевців М.Б. Загальні аспекти юридичної відповідальності медичних працівників за законодавством України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. № 1.85. 2024. С. 146-152.
8. Давидов П.Г., Юрченко К.Д. Особливості кримінальної відповідальності медичних працівників. Південноукраїнський правничий часопис. *Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення*. № 1. 2020. С. 28-32.
9. Булеца С.Б. Цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичних послуг. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.)/ТДАТУ: ред. кол. Ломейко О.П., Єременко О.А., Михайлов В.В. [та ін.]. Частина 1. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 481-484.
10. Легеза Ю. Медичний ризик як підстава звільнення від юридичної відповідальності. *Law. State. Technology*. № 2. 2022. С. 62-66.

11. Смоловий А.В. Правові аспекти цивільно-правової відповідальності медичних працівників за порушення прав пацієнтів при наданні медичних послуг: сучасні виклики та перспективи вдосконалення законодавства. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 236-240.
12. Файср О.А. Поняття та умови настання професійної відповідальності медичних працівників. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 1. 2024. С. 243-247.
13. Скриннікова К.О. Окремі аспекти цивільно-правової відповідальності лікарів. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право*. 2023. Т. 1. Вип. 79. С. 237-248.

Змістовий модуль II

Правове регулювання окремих видів діяльності з медичної практики

Тема 2.1. Правове регулювання фармацевтичної діяльності

Питання

1. Поняття та значення фармацевтичної діяльності.
2. Види фармацевтичної діяльності.
3. Суб'єкти фармацевтичної діяльності: їх права та обов'язки.
4. Правове регулювання обігу фармацевтичної продукції.
5. Фальсифікація та обіг фальсифікованої фармацевтичної продукції.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте доповідь на тему «Проблеми фальсифікації та обігу фальсифікованої фармацевтичної продукції в Україні та світі».

Завдання 2

Визначте всі відомі вам міжнародні стандарти фармацевтичної діяльності.

Завдання 3

Проаналізуйте ситуацію щодо стану правового регулювання використання медичного канабісу в Україні та порівняйте із зарубіжною практикою.

Завдання 4

Підготуйте доповідь на тему «Типові порушення при рекламуванні лікарських засобів в Україні».

Задачі

Задача 1

Розпорядженнями № 4928-1.1.1/2.0/171-16, № 4925-1.1.1/2.0/171-16, № 4924-1.1.1/2.0/171-16 Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками заборонила юридичній особі «Фармація» реалізацію, зберігання та застосування лікарських засобів: Спирт етиловий 70%, розчин зовнішнього застосування 70%, по 100 мл у флаконах, серій 020413, 030413; Спирт етиловий 96%, розчин зовнішнього застосування 96%, по 100 мл. у флаконах, серій 011114, 010715; Етіл, розчин 96%, по 100 мл. у флаконах, серій 010514, 020514, 030514.

Проте Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками не було здійснено розслідування факту фальсифікації такої серії лікарського засобу та/або шляхів розповсюдження такої серії лікарського засобу та/або незареєстрованого лікарського засобу. Розпорядження про заборону засобу базувалися виключно на підставі листа Служби безпеки України.

Виходячи з вищезазначеного, юридична особа «Фармація» вважає, що розпорядження, прийняті Держлікслужбою України, неправомірні та порушують вимоги статті 19 Конституції України.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте, чи було порушено норми фармацевтичного законодавства у даному випадку? Відповідь аргументуйте.

Нормативні акти:

1. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 року № 123/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
2. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 року № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 11.12.2025).

3. Деякі питання державного контролю якості лікарських засобів: постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 року № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/260-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
4. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю якості лікарських засобів, що ввозяться в Україну: постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2005 року № 902. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/902-2005-%D0%BF> (дата звернення: 11.12.2025).
5. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів): постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 року № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
6. Про затвердження Правил виробництва (виготовлення) та контролю якості лікарських засобів в аптеках: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.10.2012 року № 812. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1846-12#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
7. Про затвердження Порядку контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібної торгівлі: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.09.2014 року № 677. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1515-14#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
8. Про затвердження Порядку встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22.11.2011 року № 809. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-12#Text> (дата звернення: 11.12.2025).

9. Про затвердження Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16.12.2003 року № 584. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0275-04#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
10. Про затвердження переліків допоміжних речовин та барвників, дозволених для застосування у виробництві лікарських засобів, що (лікарські засоби) реєструються в Україні та виготовляються в аптечних умовах за рецептами лікарів і замовленнями лікувально-профілактичних закладів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 15.01.2003 року № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0069-03#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
11. Про затвердження Правил утилізації та знищення лікарських засобів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.04.2015 року № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0550-15#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
12. Про затвердження Порядку ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.04.2011 року № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-11#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
13. Про деякі питання заборони рекламування лікарських засобів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 06.06.2012 року № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1189-12#Text> (дата звернення: 11.12.2025).

Література:

1. Чеховська І.В. Медичне право України : навч. посіб. / І.В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А.М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права: конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ: Університет "КРОК", 2024. 56 с.
4. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Берзіна А.Б., Демченко І.С. Основні підходи до визначення поняття «фармацевтична діяльність». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. № 2. 2020. С.69-73.
6. Фролова О.Г. Фармацевтична діяльність: підходи до розуміння та юридичні ознаки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 4. 2023. С. 277-281.
7. Пашков В., Гнедик Є. Фармацевтична політика держави в умовах воєнного стану. *Публічне право*. № 2. (46) 2022. С. 80-90.
8. Нгомовук В.Р., Pankevych О.В. Історіогенез саморегулювання фармацевтичної діяльності на теренах України. *Фармацевтичний часопис*. № 3. 2020. С. 60-69.
9. Наумик А., Хамініч С. Державне регулювання сферою фармацевтичного бізнесу в сучасних умовах ведення господарської діяльності людини. *Матеріали конференцій МНЛ 5 травня 2023 р., м. Вінниця*. 2023. С. 38-39.

10. Попович В. Права людини у сфері фармацевтичної діяльності: термінологічно-понятійне відображення. *Академічні візії*. Вип. 50. 2025. С.1-10.
11. Велігорська Ю.П., Стремоухов О.О. Управління фармацевтичною діяльністю в Україні. In *The 4 th International scientific and practical conference «European scientific congress»* (May 15-17, 2023) Barca Academy Publishing, Madrid, Spain. 2023. p. 118.
12. Короленко І.В. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів: контент-аналіз національного законодавства. *Кримінальні правопорушення проти публічного здоров'я в проєкті Кримінального кодексу України* : матеріали наук.-практ. вебінару, 25 трав. 2021 р. / уклад.: А.О. Гаркуша, Ю.Ю. Забуга, Т.О. Михайліченко ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса [та ін.]. – Харків : Право, 2021. С. 55-59.
13. Ейбен Г.С. Використання інноваційних технологій запобігання фальсифікації лікарських засобів. *Фармацевтичний часопис*. № 3. 2020. С. 46-52.
14. Щербіна М. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів: проблеми національної безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 11.03.2022) 2022. С. 358-361.

Тема 2.2. Донорство крові та її компонентів: законодавче регулювання

Питання

1. Поняття донорства крові та її компонентів.
2. Правовий статус донора в Україні.
3. Додаткові пільги, що надаються донорам.
4. Порядок організації донорства крові та її компонентів.
5. Відповідальність за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів.

Завдання

Завдання 1

Проаналізуйте існуючі міжнародні/європейські стандарти у сфері донорства крові та її компонентів.

Завдання 2

Підготуйте доповідь на тему «Переваги/недоліки оплатного та безоплатного донорства».

Задачі

Задача 1

У січні поточного року Кияненко, яка працює лікарем у міській поліклініці, що має рідкісну групу крові, є донором та здала кров у Олександрійській центральній районній лікарні (далі – Олександрійська ЦРЛ). Згідно з висновком лікаря-терапевта їй рекомендовано здавати кров у кількості 250 мл, що відповідає її фізичним показникам, а саме: зріст, вага тощо. Саме на цю кількість вона і погодилася. Після відбору крові її самопочуття погіршилося, і вона запідозрила, що крові взято більше ніж 250 мл. Наступного дня Кияненко з'ясувала, що на флаконі, на якому було зазначено її прізвище та дата здачі крові, значилася кількість – 390 мл.

У результаті подальшого погіршення самопочуття Кияненко була направлена на стаціонарне лікування до інфекційного відділення з діагнозом сечокислий діатез, реактивний пієліт, анемія неясного генезу. Протягом двох тижнів Кияненко перебувала на стаціонарному лікуванні з діагнозом пієлонефрит.

Незаконне відібрання крові було вчинено працівниками Олександрійської ЦРЛ – при виконанні ними трудових обов'язків, тому Кияненко вважає, що відповідно до ст.1172 ЦК України заподіяну їй шкоду має відшкодувати Олександрійська ЦРЛ, а саме 1000 грн – понесених витрат на лікування (матеріальна шкода) та 50 тис. грн моральної шкоди. Кияненко стверджує, що моральна шкода полягає в тому, що вона тривалий час перебувала у депресивному стані, порушилися її

життєві зв'язки, погане самопочуття перешкоджало виконувати звичну домашню роботу та догляд за неповнолітніми дітьми. Душевні страждання і депресія поглиблювалися негідною поведінкою керівництва відповідача. Були спроби звільнити її з роботи, було винесено незаконне суворе попередження на нараді лікарів, намагання спровокувати на неправомірні дії і професійні помилки, прагнення організувати цькування в колективі.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте, хто може бути донором крові, який порядок та обсяги донації крові? Вирішіть спір по суті.

Задача 2

У грудні минулого року було видано наказ № 1073-к про звільнення Сумського з роботи на підставі пункту 4 статті 40 КЗпП України. За словами Сумського, його було звільнено з роботи за прогули з 04 грудня по 07 грудня. Дане звільнення він вважає незаконним, оскільки він є кадровим донором Харківського обласного центру служби крові і при здачі крові має право на чотири дні відпочинку. З 01 по 30 листопада минулого року він, перебуваючи у щорічній відпустці, здавав двічі кров і відповідно мав 4 дні додаткового відпочинку, які він використав у робочі дні на підприємстві з 04 по 07 грудня минулого року, після чого вийшов на роботу. Проте роботодавець ПП «Гравітон» врахував йому лише два дні відпочинку, а інші дні визначив як прогул.

Проаналізуйте ситуацію. Які права та гарантії є у донорів крові? Вирішіть спір по суті.

Задача 3

У липні минулого року у зв'язку з важким станом дитини після народження в результаті передчасних пологів, доньку подружжя Холієнко було переведено на лікування до НДСЛ «Охматдит». 04 серпня дитину переведено для подальшого лікування до Відділу анестезіології новонароджених Київського міського центру крові № 2 (КМДКЛ). 17 серпня лікарями КМДКЛ без проінформованої згоди батьків дитині було здійснено переливання відмитих еритроцитів крові від донора,

відібрання крові в якого здійснювалося Київським міським центром крові. 16 серпня КМДКЛ проведено аналізи крові цього донора, відібраної 15 серпня, та не виявлено позитивних результатів тестування на ВІЛ. Але 21 січня поточного року при обстеженні в Київській клінічній лікарні № 5 у дитини виявлено ВІЛ-інфекцію. З 20 лютого поточного року дитині оформлено інвалідність з дитинства у зв'язку із захворюванням.

Після виявлення факту зараження дитини та встановлення обставин, за яких таке зараження відбулося, матір дитини дізналася про те, що про інфікування її доньки було відомо державним лікувальним закладам, проте жодних дій для забезпечення вчасного діагностування у дитини захворювання та призначення лікування вони не вчинили, факт переливання інфікованої крові було приховано.

Проаналізуйте дану ситуацію. Які норми законодавства у сфері донорства крові було порушено? Чи є підстави для відшкодування моральної та матеріальної шкоди? Рішення обґрунтуйте.

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2025).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
3. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 року № 931-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text> (дата звернення: 23.09.2025).
4. Порядок медичного обстеження донорів крові та компонентів крові: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 2005 року № 385 (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08 лютого 2021 року № 207). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0405-21#n4> (дата звернення: 20.09.2025).

5. Про затвердження Норм харчування та вартості однієї порції харчування донорів у день безоплатної донації крові та/або компонентів крові: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.07.2022 року № 1359. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1114-22#Text> (дата звернення: 23.09.2025).
6. Про затвердження Порядку вручення посвідчення донора крові та компонентів крові та його форми: постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2021 року № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.09.2025).
7. Про затвердження Порядку видачі посвідчення і вручення нагрудного знака «Почесний донор України», зразків нагрудного знака «Почесний донор України» і посвідчення до нього: постанова Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2021 року № 1266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.09.2025).
8. Керівні принципи ВООЗ по трансплантації людських клітин, тканин і органів, затверджені на 63-й сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я 21 травня 2010 року, резолюція WHA63.22. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/341814/WHO-HTP-EHTCPR-2010.01-eng.pdf?sequence=1> (дата звернення: 20.01.2026).

Література:

1. Чеховська І.В. Медичне право України : навч. посіб. / І.В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А.М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.

4. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Афтanasів В.М. Конституційно-правове забезпечення автономії волевиявлення та гідності загиблих військовослужбовців у контексті посмертного донорства. *Нове українське право*. № 3. 2025. С. 210-218.
6. Якубич К.О., Зелінська О.В. Інформаційно-аналітична система донорства крові. *Прикладні інформаційні технології*. 2023. С. 202-204.
7. Ткач Ю.О., Гаркуша А.Г. Деякі питання розмежування донорства крові та її компонентів і донорства анатомічних матеріалів людини. 2024. С. 585-587.
8. Антоневич М.М., Болехівська Ю.М. Донорство крові. Користь та проблеми. *The 2 nd International scientific and practical conference «European scientific congress»* (March 20-22, 2023) Barca Academy Publishing, Madrid, Spain. 2023. 378 p..
9. Сидоренко А. Право на донорство крові: сутність та значення. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. № 1. 2019. С.106-112.
10. Гуфенко М.М. Кримінальна відповідальність за насильницьке донорство. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. Вип. 40. 2024. С. 454-461.
11. Бойко І.В. Забезпечення публічного інтересу у сфері донорства крові. *Медичне право*. № 1. 2019. С. 23-27.
12. Ізбаш К.С., Домброван К.С. Концептуальні підходи юридичної відповідальності у сфері донорства крові за чинним законодавством України. *Південноукраїнський правничий правопис*. № 1. 2020. С. 42-47.
13. Музика Л.А. Проблематика цивільно-правової відповідальності під час використання анатомічних матеріалів людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 158-162.

Тема 2.3. Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів

Питання

1. Сутність і поняття трансплантації анатомічних матеріалів людини.
2. Правове регулювання трансплантації в Україні.
3. Вилучення анатомічних матеріалів у живих донорів.
4. Взяття анатомічних матеріалів у померлих осіб.
5. Відповідальність за порушення законодавства про трансплантацію.

Завдання

Завдання 1

Здійсніть аналіз міжнародних та національних норм правової регламентації у сфері трансплантації тканин і клітин.

Завдання 2

Здійсніть аналіз практики ЄСПЛ в області трансплантації органів і тканин.

Завдання 3

Сформулюйте алгоритм надання згоди на посмертне донорство.

Завдання 4

12-річний Олександр потребує пересадки нирки. Визначте, який порядок трансплантації органів від живих донорів? Які умови повинні бути дотримані? Хто може бути живим донором? Які вимоги існують до донорів органів?

Задачі

Задача 1

19 травня минулого року чоловік Піоненко потрапив в автомобільну аварію. Потерпілого доправили на «швидкій допомозі» в лікарню м. Чернівці, але він помер дорогою внаслідок отриманих травм. Його тіло було доставлено в морг лікарні м. Чернівці. Згодом тіло було відправлено на судово-медичну експертизу з метою з'ясування причини смерті. За результатами розтину були виявлені численні травми в ділянках голови і грудей, у тому числі декілька зламаних ребер і перелом хребта, а також гематоми на правому плечі, стегні, колінному суглобі. Судово-медичний експерт класифікував травми як серйозні і небезпечні для життя і встановив причинно-наслідковий зв'язок між ними і загибеллю чоловіка Піоненка.

Також під час розтину у чоловіка Піоненка було вилучено фрагмент тканини розміром 15×15 см – зовнішній шар оболонки головного мозку, твердої мозкової оболонки (*dura mater*) та фрагмент тканини із верхньої частини правого бедра розміром 10×10 см. Про таке вилучення ні дружина, ні батьки не були повідомлені та дізналися про цей факт вже під час похорону.

Проаналізуйте ситуацію: чи були дії судово-медичного експерта правомірними? Хто та як надає згоду на посмертне донорство? Чи можна притягнути судово-медичного експерта до відповідальності?

Задача 2

Кульчинська отримала дуже серйозні ушкодження під час дорожньо-транспортної пригоди та впала у кому. Протягом шести місяців вона боролася за життя, проте лікарі зафіксували смерть мозку. Після констатації смерті мозку тіло було відправлено на судово-медичну експертизу.

Увесь цей час батьки потерпілої навідувалися до лікарні, однак про смерть були поінформовані лише наступного дня. Пізніше, в рамках кримінального провадження, провели судово-медичну експертизу тіла померлої, під час якої було виявлено

сліди стернолапратомії та відсутність деяких внутрішніх органів, а саме печінки та двох нирок.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте, чи мало місце порушення законодавства у сфері трансплантації органів? Якщо так, то до якого виду відповідальності можна притягнути винних осіб? Чи потрібна згода родичів на вилучення органів у померлої особи?

Нормативні акти:

1. Декларація стосовно трансплантації людських органів. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/157774__157774 (дата звернення: 23.12.2025).
2. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини: Закон України від 17.05.2018 року № 2427-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text> (дата звернення: 05.01.2026).
3. Заява про торгівлю живими органами: прийнята 37-ю Всесвітньою Медичною Асамблеєю, Брюссель, Бельгія, 1985 рік. URL: <https://studfile.net/preview/4021244/page:75/> (дата звернення: 16.09.2025).
4. Резолюція про ставлення лікарів до трансплантації органів людини: прийнята 46-ю Генеральною Асамблеєю ВМА, Стокгольм, Швеція, 1994 рік. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_062#Text (дата звернення: 16.09.2025).
5. Статут Ради Європи від 5 травня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text (дата звернення: 17.09.2025).
6. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину, Ов'єдо, 4 квітня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text (дата звернення: 17.09.2025).

7. Додатковий протокол до Конвенції про прав людини та біомедицину, який стосується трансплантації органів і тканин людського походження від 24 січня 2002 року. URL: http://aa.u.edu.ua/static/III/texts/medlaw/Dodatkovyi-Protokol-do-Konvencii-pro-prava-lyudyny-tabiomedicinu_2002.pdf (дата звернення: 17.09.2025).
8. Імплементативна директива Комісії 2012/25/ЄС від 9 жовтня 2012 року про інформаційні процедури у сфері обміну людськими органами, призначеними для трансплантації, між державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_015-12#Text (дата звернення: 18.09.2025).
9. Про затвердження Положення про Єдину державну інформаційну систему трансплантації органів та тканин: постанова КМУ № 1366 від 23.12.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1366-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
10. Про затвердження Положення про врегулювання діяльності трансплант-координаторів: Наказ МОЗ № 1500 від 21.07.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1238-21#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
11. Деякі питання реалізації Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини»: постанова КМУ № 1211 від 27.12.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1211-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
12. Порядок констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини: наказ МОЗ № 2559 від 09.11.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1260-20> (дата звернення: 02.01.2026).
13. Положення про консилиум лікарів: наказ МОЗ № 2559 від 09.11.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1261-20#Text> (дата звернення: 02.01.2026).

14. Про затвердження Порядку розподілу анатомічних матеріалів та критеріїв встановлення пар донор-реципієнт: наказ МОЗ № 293 від 18.02.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0527-21#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
15. Деякі питання організації посмертного донорства: Наказ № 1184 від 11.06.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0967-21#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
16. Умови зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовка до перевезення та умови перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини: наказ МОЗ № 1184 від 11.06.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0968-21#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
17. Про затвердження Порядку перевезення анатомічних матеріалів людини в межах України, ввезення таких матеріалів на митну територію України та вивезення їх за межі митної території України: постанова КМУ № 720 від 05.08.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
18. Деякі питання організації трансплантації за принципом “доміно”: постанова КМУ № 1092 від 03.09.2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1092-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
19. Про затвердження Вимог до якості та безпечності анатомічних матеріалів людини та внесення зміни до Умов зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовки до перевезення та умов перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини: наказ МОЗ № 1388 від 06.08.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1387-24?lang=uk> (дата звернення: 02.01.2026).
20. Про затвердження Умов вилучення анатомічних матеріалів у живого донора та Переліку анатомічних

матеріалів, дозволених до вилучення у живого донора (у тому числі анатомічних матеріалів, здатних до регенерації (самовідтворення)): наказ МОЗ № 968 від 07.06.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1069-22#Text> (дата звернення: 02.01.2026).

Література:

1. Чеховська І.В. Медичне право України : навч. посіб. / І.В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А.М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.
4. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Музика Л., Сєда С. Проблематика цивільно-правової відповідальності під час використання анатомічних матеріалів людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2024. С. 158-162.
6. Бабанін С. Диференціація кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 4 (131). С. 91-98.
7. Чорненька Д.С. Правове регулювання соматичних прав людини : трансплантація органів і тканин людини в Україні та зарубіжних країнах. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. №1. С. 248-252.

8. Пасечник О.В. Діяльність Європейського суду з прав людини у сфері трансплантації органів та тканин людини. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер.: Юридичні науки*. 30.69. 2019. С. 238-242.
9. Корольова В., Яценко Ю. Особливості регулювання трансплантації органів: правовий аспект. *Legal Bulletin*. 2020. С. 66-71.
10. Дзюба А.Є. Цивільно-правовий механізм надання згоди на посмертне донорство органів і тканин у цілях трансплантації : європейський досвід та українські перспективи. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. С. 34-38.
11. Матолінець Н.В. Посмертне донорство і трансплантація органів в Україні в час війни. *Pain, Anaesthesia, Intensive care*. № 1 (102). 2023. С. 7-11.
12. Загрійчук М.С. Роль і проблематика посмертного донорства. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. № 4. 2022. С.18-23.
13. Пішта В.І. Правове регулювання перехресного донорства в Україні та зарубіжних державах. *Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2020. № 4. С. 217-223.
14. Болдіжар С.О., Пішта В.І. Трансплантація анатомічних матеріалів людині: трансформація законодавства. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. Т. 32 (71). № 5. С. 22-27.
15. Порозова І.Ю. Особливості самозахисту відказного характеру у правовідносинах із трансплантації. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 223-228.
16. Філатова Є. В. Розвиток систем охорони здоров'я на розвиток трансплатології. Закордонний досвід країн Азії. *Соціологія права*. № 1-2. 2024. С.103-108.

Тема 2.4. Репродуктивні технології та сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики

Питання

1. Поняття допоміжних репродуктивних технологій.
2. Види допоміжних репродуктивних технологій.
3. Правові засади донації репродуктивних клітин.
4. Правове регулювання процедури запліднення *in vitro*.
5. Сурогатне материнство: поняття, умови та правові засади.
6. Договір про сурогатне материнство.

Завдання

Завдання 1

Проаналізуйте стан правового регулювання сурогатного материнства у країнах Європейського Союзу.

Завдання 2

Підготуйте презентацію на тему «Розвиток та значення допоміжних репродуктивних технологій: національний за зарубіжний досвід».

Завдання 3

Здійсніть аналіз судової практики у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Завдання 4

Здійсніть порівняльно-правове дослідження існуючих законопроектів у сфері допоміжних репродуктивних технологій.

Завдання 5

Опрацюйте постанову Касаційного адміністративного суду у складі ВС від 19 жовтня 2022 року у справі № 420/5/22, яка встановлює заборону дискримінації дитини за ознакою часу народження та способу запліднення та сформулюйте свою думку з приводу цього.

Завдання 6

Опрацюйте судову практику щодо оспорювання батьківства при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій.

Задачі

Задача 1

27 грудня минулого року подружжя Дідик уклали із громадянкою Малайко договір про виношування вагітності сурогатною матір'ю, посвідчений приватним нотаріусом та зареєстрований у реєстрі. 28 лютого сторони уклали з Приватним вищим навчальним закладом «Інститут загальної практики сімейної медицини» договори про надання медичних послуг (сурогатне материнство).

02 квітня Дідики надіслали Малайко заяву-претензію, якою повідомили про розірвання договору в односторонньому порядку з підстав, визначених умовами договору та вимагали відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Відповідно до пункту 4.16 договору, підставою повернення коштів, сплачених при виконанні цього договору, та витрат на проведення програми «Сурогатне материнство» є вагітність виконавця, яка настала в результаті реалізації цієї програми. Разом із цим встановлено, що вагітність у Малайко за вказаною програмою так і не настала, що виключає можливість застосування наслідків, передбачених зазначеним пунктом договору.

Проаналізуйте ситуацію. Чи є підстави для розірвання договору? Чи були права сторін порушені? Відповідь аргументуйте.

Задача 2

17 листопада у вагітної Малинюк розпочалися перейми і чоловік відвіз її у пологовий будинок. У пологовому будинку Малинюк оглянули та доправили у родову залу. Коли розпочалися пологи до родової зали зайшли 5 студентів-медиків, що були присутні до кінця пологів. Малинюк попросила лікаря, який приймав пологи, щоб студенти вийшли, але той пояснив, що це неможливо, оскільки вони на практиці і мають десь набиратися досвіду. Після пологів Малинюк звернулася із скаргою до завідуючого пологовим відділенням. Пацієнтка скаржилася на несанкціоновану присутність студентів-медиків під час народження її дитини, стверджуючи, що вона не давала письмову згоду на спостереження та була майже без свідомості.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте, чи мало місце порушення прав пацієнтки з боку лікарів? Відповідь аргументуйте.

Задача 3

На сьомому місяці вагітності у Зеленко розпочалися перейми. Чоловік Зеленко викликав швидку допомогу. По дорозі в лікарню в Зеленко, в машині швидкої допомоги, народилася дитина. За декілька хвилин по тому дитина з матір'ю були доставлені у лікарню міста Чортків, через дві години лікарі повідомили, що дитина народилася з вадами серця, а тому її потрібно негайно транспортувати у Тернопіль у перинатальний центр, де є вся необхідна апаратура та ліки. Дитина була доставлена швидкою у перинатальний центр міста Тернополя, але там її відмовилися прийняти через відсутність місць і сказали вести в обласну лікарню. В обласній лікарні дитина померла через три години з моменту госпіталізації. Зеленко вважає, що саме недбалість лікарів призвела до смерті її дитини.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте чи мало місце порушення законодавства з боку лікарів? Відповідь аргументуйте.

Задача 4

У вересні минулого року Росенко звернулася до ТОВ «Клініка репродуктивної медицини «Надія»» з пропозицією надання клінікою медичних послуг щодо набуття нею стану вагітності шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій. При цьому Росенко повідомила клініку, що причиною неможливості набуття нею стану вагітності звичайним шляхом є вроджена фізіологічна особливість матки – дворога матка, наявність внутрішньоматкової перетинки. Для підтвердження свого діагнозу Росенко надала клініці медичні документи: консультативний медичний висновок Медичного центру «Медея»; результат ультразвукової діагностики, протокол лапароскопії, виписний епікриз про стаціонарне лікування, виписку з історії хвороби № 1748, виписку з медичних документів. У жовтні минулого року Росенко пройшла обстеження у клініці. Володіючи інформацією щодо діагнозу та фізіологічних даних Росенко, клініка запевнила її в успішності проведення репродуктивних заходів. 18 грудня минулого року між клінікою та Росенко був укладений договір № 24787 про надання медичних послуг з лікування безпліддя з використанням методів Допоміжних Репродуктивних Технологій. 21 грудня минулого року Росенко оплатила медичні послуги клініки на суму 190353,87 грн згідно з рахунком № 247061. Крім того, Росенко оплатила ще декілька рахунків клініки на суму 32588,36 грн за медичні послуги та медичні препарати, зокрема: рахунок № НОМЕР_1 на суму 2200 грн, рахунок № НОМЕР_2 на суму 993,86 грн, чек № 47109 на суму 2041,00 грн, чек № 49593 на суму 15078,00 грн, чек № 50613 на суму 12275,50 грн, що разом складає 222943,23 грн. Також Росенко понесла затрати на проживання в готелі в сумі 8233,05 грн. Загальна сума понесених матеріальних затрат складає 263763,64 грн.

Однак, 16 січня поточного року лікар клініки зробив висновок про те, що досягнення Росенко стану вагітності та досягнення строку вагітності восьми календарних тижнів від першого дня останніх місячних шляхом проведення переносу ембріонів у матку пацієнтки не є можливим, оскільки пацієнтка має діагноз аномалія матки, наявність перетинки. Пацієнтці

рекомендовано здійснити гістерорезектоскопію, а потім за її результатами визначитись з можливістю проведення переносу ембріонів або змінити тактику на використання допоміжного материнства.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте, чи мало місце порушення умов договору? Чи підлягають відшкодуванню понесені витрати? Відповідь аргументуйте.

Задача 5

Черненко перебувала у шлюбі із Корнієнком. Черненко була пацієнткою клініки репродуктивної медицини «Віра», де вона разом з чоловіком планували проведення екстракорпорального запліднення. Оскільки її чоловік був військовослужбовцем Збройних Сил України та мав вирушати на військову службу, він вирішив з метою забезпечення права на біологічне батьківство здійснити кріоконсервацію свого біологічного матеріалу. Черненко стверджує, що у жовтні 2023 року вона з чоловіком прибули до клініки репродуктивної медицини «Віра», де Корнієнко за його заявою «на кріоконсервацію сперми, ооцитів, оваріальної тканини чи біологічного матеріалу, отриманого з яєчка або його придатка» (додаток 20 до Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні) було кріоконсервовано його біологічний матеріал (сперму), та клініка взяла на себе обов'язок відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців та інших осіб на біологічне батьківство (материнство)» зберігати його біологічний матеріал безкоштовно. Того ж дня чоловік позивачки вирушив на військову службу в Донецьку область.

У січні 2024 року Корнієнко загинув. Черненко стверджує, що на теперішній час вона, як законна дружина загиблого воїна, має бажання скористатися можливістю продовження роду свого чоловіка та отримати змогу на розпорядження біологічним матеріалом (спермою) покійного чоловіка для здійснення запліднення. З вищевказаною метою, вона у березня минулого року звернулась із заявою до клініки репродуктивної медицини «Віра» із заявою щодо надання дозволу на використання біологічного матеріалу (сперми) її покійного чоловіка, який

знаходиться на зберіганні у клініці репродуктивної медицини «Віра», для здійснення запліднення.

Однак, у квітні минулого року Клінікою їй було надано відповідь, відповідно до якої їй відмовлено у задоволенні заяви, оскільки заявником не надано документів, які дають їй право на використання біоматеріалу покійного чоловіка, а саме письмового нотаріального посвідчення на розпорядження (заяву) та/або нотаріально посвідченого заповіту на розпорядження біологічним матеріалом та/або відповідного рішення суду.

Проаналізуйте ситуацію. Визначте, чи мало місце порушення медичного законодавства? Відповідь аргументуйте.

Нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2025).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11. 1992 року № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 01.01.2025).
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 20.12.2025).
5. Про затвердження порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: наказ МОЗ України № 787 від 09.09.2013 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13> (дата звернення: 12.12.2025).
6. Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів: постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1993 року. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/926-93-%D0%BF (дата звернення: 12.12.2025).

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців та інших осіб на біологічне батьківство (материнство): Закон України 22.11.2023 року. № 3496-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3496-20#n2> (дата звернення: 12.12.2025).

Література:

1. Чеховська І.В. Медичне право України : навч. посіб. / І.В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А.М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.
4. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Покальчук О. Допоміжні репродуктивні технології як юридична категорія. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 6. 2020. С.155-163.
6. Чернецька Т.В. Допоміжні репродуктивні технології: стан правового регулювання. *Правове регулювання прав людини у сфері приватного права: матер. круглого столу (м. Острог, 18 травня 2023 р.)* / ред. кол.: Блащук Т.В., Балацька О.Р., Лідовець Т.М., Шминдрук О.Ф. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2023. С. 6-7.

7. Курташ Н.Я. Допоміжні репродуктивні технології у жінок із поліпами ендометрію. *The 8th International scientific and practical conference «Integration of scientific and modern ideas into practice»* (November 15-18, 2022) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2022. 844 p..
8. Мацелюх І.А., Мусієнко М.А. До проблеми визначення змісту допоміжних репродуктивних технологій в науковій літературі та законодавстві. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 2. 2023. С. 100-103.
9. Саєнко С. О. Загальні положення про допоміжні репродуктивні технології та їх законодавче регулювання. 2024. С. 47.
10. Москалюк Н., Слома В. Історичні аспекти та сучасний стан застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні та світі. *Актуальні проблеми правознавства*. №1. 2023. С. 102-108.
11. Майданик Р.А. Правове регулювання відносин сурогатного материнства з іноземним елементом: імплементація кращого досвіду в Україні. *Право України*. № 3. 2020. С. 121-138.
12. Гнатів О. Договір про сурогатне материнство як регулятор даних правовідносин. *Актуальні проблеми правознавства*. №1. 2023. С. 142-146.
13. Біланов О.С. Особливості укладення договору сурогатного материнства. *Нове українське право*. 2022. Вип. 3. С. 11–16.
14. Коваленко М.С. Договірне регулювання сурогатного материнства у праві України та країн ЄС : порівняльний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. № 1. .2025. С. 275-280.
15. Гофельд, Г.С. Окремі аспекти укладення договору сурогатного материнства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 94-97.
16. Орел Л., Савченко В., Партенадзе О., Чернега Р., Байталюк, О. Правове регулювання застосування репродуктивних технологій в Україні. *Репродуктивне здоров'я жінки*. (8). 2024. С. 44-53.

Тема 2.5. Створення та використання біобанків в Україні та за кордоном

Питання

1. Поняття біобанків.
2. Створення і використання біобанків в Україні.
3. Норми міжнародного права у сфері створення та використання біобанків.
4. Вплив права ЄС на регулювання відносин щодо створення та використання біобанків в Україні.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте доповідь на тему: «Історія зародження та розвитку біобанків в Україні та за кордоном».

Завдання 2

Розкрийте особливості функціонування таких біобанків:

- банкінг пуповинної крові;
- банк стовбурових клітин;
- банк грудного молока;
- банк ДНК;
- віртуальний біобанк.

Визначте, чи всі вище зазначені біобанки існують в Україні? Які види біобанків існують за кордоном?

Нормативні акти:

1. Конвенція про права людини та біомедицину від 4 квітня 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text (дата звернення: 23.05.2025).
2. Загальна декларація про геном людини та права людини від 11.11.1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_575#Text (дата звернення: 23.05.2025).

3. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні : Наказ МОЗ України від 09.09.2013 року № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
4. Про допоміжні репродуктивні технології : проект Закону № 6475 від 28.12.2021 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73524 (дата звернення: 23.05.2025).
5. Про застосування допоміжних репродуктивних технологій : проект Закону № 6475-1 від 11.01.2022 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73571 (дата звернення: 23.05.2025).
6. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини : Закон України № 2427-VIII від 17.05.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19/ed20220107#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
7. Деякі питання реалізації Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» щодо біоімплантатів, ксеноімплантатів, медико-біологічних вимог до тварин, умов їх утримання, порядку вилучення у тварин анатомічних матеріалів для виготовлення ксеноімплантатів : постанова КМУ від 24 лютого 2021 року. № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-2021-п#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
8. Порядок отримання та надання гемопоетичних стовбурових клітин та обміну інформацією щодо наявних анатомічних матеріалів людини, призначених для трансплантації : постанова КМУ від 25 березня 2020 року № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2020-п#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
9. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові : Закон України № 931-IX від 30.09.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text> (дата звернення: 24.05.2025).

10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини: наказ МОЗ України від 10.04.2012 року. № 251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2016-п#Text> (дата звернення: 24.05.2025).
11. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України № 2801-XII від 19.11.1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 24.05.2025).
12. Про заборону репродуктивного клонування людини : Закон України № 2231-IV від 14.12.2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2231-15#Text> (дата звернення: 24.05.2025).
13. Про державну реєстрацію геномної інформації людини: Закон України від 09.07.2022 року № 2391-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text> (дата звернення: 03.01.2025).
14. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців та інших осіб на біологічне батьківство (материнство): Закон України від 22.11.2023 року № 3496-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3496-20> (дата звернення: 20.01.2025).

Література:

1. Чеховська І.В. Медичне право України : навч. посіб. / І.В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.
2. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А.М.], 2020. 377 с.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.

4. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
5. Квіт Н.М. Нові правові й етичні виклики донорства гемопоетичних стовбурових клітин в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. № 43. 2020. С. 102-105.
6. Гольцев А.М., Калиниченко Т.О. Стівбурові клітини пуповинної крові: клінічне застосування алогенного матеріалу, проблеми та перспективи банківського зберігання. *Problems of Cryobiology & Cryomedicine/Problemy Kriobiologii i Kriomediciny* . 30.3. 2020. С. 213-235.
7. Мержічка П., Яндова М., Фуллер Б., Грегор І., Студена Ш., Ланська М., Шпачек М. Сучасний кріобанк як ключовий компонент клінічних програм трансплантації клітин та тканин. *Problems of Cryobiology & Cryomedicine/Problemy Kriobiologii i Kriomediciny*. Vol 34, 2024. Issue 2, p. 71.
8. Крушельницька Г.Л. Загальна характеристика договірного регулювання пожертви біоматеріалів людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. С. 145-152.
9. Квіт Н.М. Правове регулювання відшкодування шкоди, завданої втратою чи пошкодженням біологічного матеріалу, переданого на персональне зберігання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* . Вип. 61. Т.1. 2020. С. 70-73.
10. Квіт Н.М. Договір персонального зберігання біологічного матеріалу – нова договірна конструкція в сучасному цивільному праві України. *Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 98-річчю з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова* (Харків, 28 лют. 2020 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл.-прав. дисциплін, Асоц. цивілістів України. Харків : Право, 2020. С. 333-338 .

11. Крушельницька Г.Л. Поняття та цивільно-правова природа біоматеріалу людини. *Нове українське право*. № 3. 2022. С. 32-39.
12. Bogomazova I.O. Legal Regulation of Biobank Activities in Ukraine: Protection of Genetic Information and Rights of Biological Material Donors. *Medicine pravo*. № 2 (36). 2025. С. 19-25.
13. Квіт Н.М. Відповідальність виконавця за договором персонального зберігання біологічного матеріалу за втрату, нестачу, пошкодження. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука. Серія: Юридичні науки*. № 3. 2020. С. 70-75.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Теоретико-правові основи медичного права

Тема 1.1. Медичне право в системі права України: поняття, становлення та розвиток

Медичне право має свою історію становлення та розвитку міжнародного та національного масштабів. Що стосується України, то регламентація медичної діяльності має глибоке історичне коріння і бере початок ще з часів Київської Русі. Доцільним буде перелічити основні етапи в історії медицини та фармації в Україні. Таким чином, вивчення теми необхідно розпочати із зазначення основних передумов зародження та подальшого розвитку медичного права як самостійної галузі права.

Необхідно також звернути увагу, що з семантичної точки зору «медичне право» включає два терміни: «медицина» та «право». Загалом, медичне право – це самостійна галузь права, яка регулює діяльність лікаря, його професійні функції, взаємовідносини між лікарем і пацієнтом та похідні від них наслідки. Потрібно врахувати і той момент, що медичне право – це молода галузь, що швидко розвивається та поєднує правові норми, що регулюють відносини в охороні здоров'я та інші пов'язані з цим питання.

У 1974 р. на 56-й міжнародній конференції в Делі, проведеній Міжнародною асоціацією права (ILA) та Інститутом міжнародного права, було офіційно визнано існування міжнародного медичного і гуманітарного права як сукупності норм і принципів, що мають на меті полегшити страждання людей, які викликані діями проти їх здоров'я.

Студентам слід урахувати, що поряд із поняттям «медичне право» використовується інший термін «право охорони здоров'я». Порівняно з медичним правом, право охорони здоров'я охоплює ширшу сферу норм, що стосуються здоров'я людини, в тому числі і широкий спектр правил, процедурних питань та організації систем охорони здоров'я. Тісно пов'язані з медичним правом медична етика та медична деонтологія, проте вони не є ідентичними. Етичні міркування можуть багато разів перевищувати потреби закону, особливо в охороні здоров'я. Саме дотримання етичних принципів допомагає створити довіру між громадськістю та медичним працівником. Однак певна поведінка, яку деякі сприймають як етичну, може не розглядатися так само іншими. У сучасних умовах можуть виникнути певні труднощі для етичної поведінки, і, можливо, закон країни допомагає ефективно підтримувати певний порядок та забезпечувати мінімальний дефіцит довіри.

Ще однією особливістю медичного права є його міждисциплінарний характер, оскільки воно включає аспекти публічного, а також цивільного та кримінального права і не може уникнути впливу європейського права. До інших особливостей медичного права можна віднести: змішаний характер; динамічність; об'єктивність; імперативність.

Що стосується питання нормативного регулювання охорони здоров'я в Україні, то потрібно зазначити про базові положення Конституції України, такі як: статті 3, 27–30, 49–50. Крім Конституції України нормативно-правову основу у сфері охорони здоров'я становлять: Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Закон України «Про екстрену медичну допомогу», Закон України «Про психіатричну допомогу», Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», Закон України «Про лікарські засоби», Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом

імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», Закон України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості», Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб», ряд постанов Кабінету Міністрів України, накази Міністерства охорони здоров'я України тощо.

Студентам потрібно більш детально охарактеризувати окремі положення базових нормативних актів. Також варто окреслити і основні напрямки державного регулювання охорони здоров'я та медичної діяльності.

Що стосується предмету медичного права, то його становлять суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення медичної діяльності. Методи медичного права – це сукупність правових способів, за допомогою яких відбувається регулювання суспільних відносин, що входять до предмету медичного права. Студентам варто звернути увагу на комплексне використання в медичному праві імперативного та диспозитивного методів правового регулювання. Щодо функцій медичного права, то доцільно виділити регулятивну та охорону.

Говорячи про принципи медичного права, потрібно розкрити зміст наступних: загальнодоступність медичної допомоги; безоплатність мінімуму медичних послуг; наукова обґрунтованість; пріоритетність первинної медичної допомоги; запровадження обов'язкового медичного страхування. Також важливо проаналізувати принципи, які закріплені у статті 4 Основ законодавства України про охорону здоров'я; перелічити та розкрити зміст й інших принципів, які виділяють у теорії медичного права.

Під час вивчення питання про джерела медичного права, необхідно розкрити їх особливості, здійснити класифікацію джерел медичного права; вказати на місце і значення міжнародних актів у системі джерел, рішень ЄСПЛ, національної судової практики.

Контрольні запитання та завдання

1. Дайте визначення медичного права як галузі права.
2. Здійсніть розмежування понять «медичне право», «медична етика», «охорона здоров'я».
3. Перелічіть основні етапи розвитку медичного права в Україні.
4. Визначте предмет та метод медичного права.
5. Перелічіть функції медичного права.
6. Розкрийте зміст принципів медичного права.
7. Які ви знаєте джерела медичного права?
Охарактеризуйте їх.
8. Визначте значення судової практики в системі джерел медичного права.

Тема 1.2. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я

Вивчення цієї теми необхідно розпочати із розкриття змісту понять «стандарт», «міжнародний стандарт», «міжнародний стандарт у сфері охорони здоров'я». Стандарти у сфері охорони здоров'я визначаються низкою характерологічних для них ознак, які умовно можна виокремити у дві групи: загальні та спеціальні, студентам потрібно перелічити їх.

Усі стандарти у сфері охорони здоров'я прийнято ділити на три групи: універсальні, регіональні та спеціалізовані. Універсальні стандарти можуть бути обов'язковими для держав, що ратифікували міжнародно-правові документи, або мати суто рекомендаційний характер. Студентам потрібно перелічити усі види універсальних стандартів, для цього слід опрацювати ряд нормативно-правових актів, таких як: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Міжнародну конвенцію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Міжнародну конвенцію про захист прав всіх трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей, Конвенцію про права дитини, Конвенцію про права інвалідів, Хартію про право на охорону здоров'я, Лісабонську декларацію про права пацієнта.

Варто звернути увагу, що регіональні міжнародно-правові стандарти порівняно з універсальними можуть бути конкретними або більш широкими, і повинні містити власний політико-правовий механізм реалізації. На рівні Ради Європи потрібно виділити Конвенцію про захист прав та гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину (Європейська конвенція про права людини та біомедицину); Європейську конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод; Європейську конвенцію про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню; Європейську соціальну хартію. На рівні Європейського Союзу – це Хартія основних прав ЄС; Європейська хартія прав пацієнтів; Декларація про політику в галузі дотримання прав пацієнта в Європі тощо.

Третій рівень міжнародно-правових стандартів у сфері охорони здоров'я передбачає спеціалізовані нормативно-правові акти, прийняті спеціально створеною організацією. До них відносяться Конвенції і рекомендації Міжнародної організації праці, акти прийняті Всесвітньою організацією охорони здоров'я, Всесвітньою медичною асоціацією, Всесвітньою асоціацією медичного права тощо.

Контрольні запитання та завдання

1. Розкрийте зміст поняття «міжнародні стандарти у сфері охорони здоров'я».
2. Яке значення міжнародних стандартів у сфері охорони здоров'я?
3. Які існують види міжнародних стандартів у сфері охорони здоров'я?
4. У яких міжнародно-правових актах закріплені універсальні стандарти у сфері охорони здоров'я та яке їх значення?
5. Яка існує різниця між регіональними та універсальними стандартами у сфері охорони здоров'я?
6. Які існують спеціалізовані стандарти у сфері охорони здоров'я?

Тема 1.3. Медичні правовідносини

Вивчення першого питання цієї теми потрібно розпочати із опрацювання матеріалу про поняття медичних правовідносин. У загальному, медичні правовідносини можна визначити як результат впливу норм медичного права на поведінку суб'єктів медичного права, внаслідок якого між ними виникають правові зв'язки.

Як і будь-які інші правовідносини, медичні поділяються на певні види. Можна виділити такі критерії класифікації правових відносин у сфері охорони здоров'я: а) співвідношення взаємних прав і обов'язків суб'єктів; б) напрями медичної діяльності; в) ступінь визначеності суб'єктного складу; г) характер дій зобов'язаного суб'єкта.

Розкриваючи питання про суб'єкти медичних правовідносин, варто зазначити, що останніх можна поділити на три категорії: 1) суб'єкти, що надають медичну допомогу; 2) суб'єкти, що отримують медичну допомогу; 3) суб'єкти, що сприяють наданню медичної допомоги (підрозділи забезпечення). Далі доцільно розкрити особливості правосуб'єктності суб'єктів медичних правовідносин: пацієнта, закладів охорони здоров'я, лікарів.

Щодо об'єктів медичних правовідносин, то у загальному вигляді ними виступають особисті немайнові блага людини (життя і здоров'я), процес надання і результат медичної допомоги. Якщо розкривати це питання більш детально, то доцільно виокремити такі об'єкти як: медична допомога, домедична допомога, реабілітаційна допомога, медична послуга.

Зміст медичних правовідносин складають суб'єктивні права та юридичні обов'язки, які реалізуються в поведінці суб'єктів медичних правовідносин. Підставами виникнення медичних правовідносин, як і будь-яких інших є юридичні факти. Під час вивчення даної теми окремо потрібно виокремити підстави виникнення та припинення медичних правовідносин.

Контрольні запитання та завдання

1. Розкрийте зміст поняття «медичні правовідносини» та визначте їх ознаки.
2. Здійсніть класифікацію медичних правовідносин.
3. Визначте перелік суб'єктів медичних правовідносин та особливості їх правосуб'єктності.
4. Які види об'єктів медичних правовідносин ви знаєте?
5. Що становить зміст медичних правовідносин?
6. Визначте підстави виникнення та припинення медичних правовідносин.

Тема 1.4. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин

Розгляд першого питання потрібно розпочати із опрацювання нормативної бази як міжнародного, так і національного рівнів, для того щоб окреслити максимально детально права та обов'язки пацієнтів. До основних міжнародних документів, які регламентують права пацієнта належать: Лісабонська декларація ВМА про права пацієнтів, прийнята на XXXIV сесії ВМА (Лісабон, Португалія, вересень/жовтень 1981 р.) і Декларація про політику в галузі забезпечення прав пацієнтів у Європі, прийнята на Європейській нараді із прав пацієнтів, в Амстердамі, 28-30 березня 1994 р. Всесвітньою організацією охорони здоров'я; Конвенція про права людини та біомедицину; Конвенція про захист прав і достоїнства людини у зв'язку із впровадженням досягнень біології та медицини; Хартія основних прав ЄС; Європейська хартія з прав пацієнтів; Лондонська декларація пацієнтів з безпеки пацієнтів; Люксембурзька декларація з безпеки пацієнтів; Декларація Міжнародного альянсу організацій пацієнтів з надання медичної допомоги, орієнтованої на пацієнта та інші.

В Україні правовий статус пацієнта регламентують: Конституція України, Цивільний Кодекс України, Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та ряд інших. Під час розгляду питання про права пацієнтів також доцільно здійснити поділ всіх існуючих прав на такі групи: конституційні; загальні; спеціальні. Щодо обов'язків, то

основні обов'язки пацієнтів зазначені в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

Діяльність та правовий статус медичних працівників також врегульовано цілою низкою нормативних актів: Конституцією України, Цивільним Кодексом України, Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Кодексом законів про працю України, Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб», Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності», низкою наказів Міністерства охорони здоров'я України, Конвенцією про права людини та біомедицину, Декларацією Женеви Всесвітньої медичної асоціації (оновлена у 2017 р.); Гельсінською декларацією щодо етичних принципів медичних досліджень з участю людини.

У професійній діяльності медичного працівника важливе місце посідає медична етика та медична деонтологія. Студентам потрібно розкрити зміст цих понять, їх взаємозв'язок, наголосити на важливості дотримання правил медичної етики, окреслити основні сфери регуляції загальної і спеціальної деонтології. Також варто зазначити, що у сучасних умовах питанням медичної деонтології у всіх країнах приділяють велику увагу. Під час розгляду цього питання також доцільно визначити основні правила взаємовідносин між медпрацівником і пацієнтом, а саме: «правило правдивості», «правило конфіденційності», «правило інформованої згоди». Крім цього, потрібно і згадати про існуючі моделі взаємин між лікарем та пацієнтом».

Загалом можна виділити патерналістську модель, модель технічного типу, колегіального типу, контрактного типу.

Контрольні запитання та завдання

1. Визначте якими нормативними актами регламентується правовий статус пацієнтів.
2. Окресліть основні права та обов'язки пацієнтів.
3. Сформулюйте права та обов'язки медичних працівників.
4. Що таке медична етика та медична деонтологія?
5. Окресліть основні моделі взаємовідносин між лікарем та пацієнтом.
6. Які ви знаєте правила взаємовідносин між лікарем та пацієнтом?

Тема 1.5. Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Механізми захисту порушених прав та інтересів суб'єктів медичних правовідносин

Під час вивчення першого питання потрібно згадати, що таке правопорушення, його ознаки, дати визначення юридичної відповідальності, перелічити її види. Також необхідно зазначити, що в медичному праві за правопорушення передбачені такі види відповідальності як: адміністративна, дисциплінарна, кримінальна і цивільно-правова.

Студентам потрібно вказати, за які види правопорушень передбачена адміністративна відповідальність, але при цьому зауважити, що вона не є поширеною серед медичних працівників. Що стосується дисциплінарної відповідальності, то остання застосовується у випадку порушення трудової дисципліни. Нормативною основою тут виступає Кодекс законів про працю України та положення про дисципліну праці (внутрішній розпорядок), затверджені на рівні організацій.

Кримінальна відповідальність настає за посадові та професійні злочини медичних працівників, студентам потрібно перелічити, за які правопорушення можливе притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності.

Розглядаючи питання про цивільно-правову відповідальність, варто виділити відшкодування матеріальної та моральної шкоди та окреслити всі відомі особливості притягнення медичних працівників, закладів охорони здоров'я, пацієнтів тощо до даного виду відповідальності.

У теорії права загалом, як і в теорії медичного права, виділяють юрисдикційну та неюрисдикційну форми захисту. До юрисдикційної належить судова, а до неюрисдикційної – альтернативне розв'язання конфліктів, звернення до незалежних громадських об'єднань, звернення до професійних медичних асоціацій). Студентам потрібно максимально детально розкрити специфіку кожної із форм та порядок її реалізації

Контрольні запитання та завдання

1. Розкрийте зміст таких понять: «правопорушення», «юридична відповідальність».
2. Визначте особливості притягнення медичних працівників до адміністративної відповідальності.
3. За які правопорушення можливе притягнення медичних працівників до дисциплінарної відповідальності?
4. Вчинення яких кримінальних правопорушень можливе у медичних правовідносинах?
5. Сформулюйте особливості та порядок притягнення до цивільно-правової відповідальності.
6. Які форми захисту вам відомі? Охарактеризуйте їх.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Правове регулювання окремих видів діяльності з медичної практики

Тема 2.1. Правове регулювання фармацевтичної діяльності

Студентам потрібно зазначити, що розуміють під фармацевтичною діяльністю та які нормативно-правові акти регулюють це питання. Зокрема, мова йде про Закон України «Про лікарські засоби», Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Оскільки фармацевтична діяльність – це широке поняття, то необхідно також і виділити її складові елементи: виробництво (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки, виробництво лікарських засобів (промислове), дистрибуція (оптова дистрибуція) лікарських засобів, імпорту лікарських засобів, оптова торгівля лікарськими засобами, роздрібна торгівля лікарськими засобами.

Виходячи з класифікатору видів економічної діяльності (КВЕД-2010), до напрямів фармацевтичної діяльності можна віднести: виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів (клас 21.20), оптову торгівлю фармацевтичними товарами (клас 46.46); роздрібну торгівлю фармацевтичними товарами (клас 47.73); дослідження та розробка у сфері фармацевтики та біотехнологій у фармацевтиці (клас 72.1); пакування фармацевтичних препаратів (клас 82.92).

У розрізі цієї теми також доцільно проаналізувати законодавство Європейського Союзу.

Щодо правового статусу суб'єктів фармацевтичної діяльності, то потрібно виділити заклади охорони здоров'я: аптечні склади (бази), аптеки, склади (бази) медичної техніки, лабораторії з аналізу якості лікарських засобів, магазини медичної техніки та медичної оптики. Серед цих закладів охорони здоров'я як суб'єктів фармацевтичної діяльності необхідно виокремити аптечні склади та аптеки з їх

структурними підрозділами у вигляді аптечних пунктів (у тому числі аптеки, що займаються виробництвом (виготовленням) в умовах аптеки).

В Україні загальні засади правового регулювання обігу фармацевтичної продукції регламентується крім Основ законодавства України про охорону здоров'я також Законами України «Про лікарські засоби», «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», а також постановами КМУ: «Про затвердження Технічного регламенту щодо медичних виробів», «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)».

Контрольні запитання та завдання

1. Сформулюйте визначення фармацевтичної діяльності.
2. Які елементи фармацевтичної діяльності ви знаєте?
3. Окресліть основи нормативного регулювання фармацевтичної діяльності у Європейському Союзі.
4. Визначте загальні засади правового регулювання фармацевтичної діяльності в Україні.
5. Розкрийте правовий статус суб'єктів фармацевтичної діяльності.

Тема 2.2 Донорство крові та її компонентів: законодавче регулювання

Під час вивчення даної теми насамперед потрібно наголосити на важливості донорства крові та компонентів як в Україні, так і на міжнародному рівні. Також варто звернути увагу на проблему безоплатного донорства, розкрити зміст понять «донорство крові», «безоплатне донорство крові», «компоненти крові». Далі потрібно перейти до існуючих вимог до осіб, які здійснюють забір крові та її компонентів, та перелічити функції відповідальної особи.

Якщо говорити про нормативно-правове регулювання донорства крові, то потрібно виокремити рівень законодавства Європейського Союзу та рівень національного законодавства. Під час розгляду питання про правовий статус донора варто зазначити, хто може бути донором крові, яка процедура донації крові, які права, обов'язки, пільги закріплені за донорами.

У відносинах, які виникають при донації крові та її компонентів, також можливі правопорушення, за які передбачена відповідальність. Особи, винні у порушенні встановлених вимог щодо заготівлі, переробки, тестування, зберігання, розподілу та реалізації донорської крові та компонентів крові, несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність. Студентам потрібно розкрити більш детально за які правопорушення може настати той чи інший вид відповідальності.

Контрольні запитання та завдання

1. Яке значення донації крові?
2. Дайте визначення донації крові та її компонентів та розкрийте зміст поняття «компоненти крові».
3. Визначте нормативне регулювання донорства крові.
4. Визначте правовий статус донора крові.
5. Які види відповідальності передбачені за порушення законодавства у сфері донорства крові та її компонентів?

Тема 2.3. Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів

Трансплантація (від лат. *transplantatio* – пересаджування) – метод, що полягає в пересадці реципієнту органу або тканини (трансплантата), взятих у донора, а також клонованих тканин методом хірургічного втручання. Варто зауважити, що трансплантологія є однією з найбільш прогресивних галузей медичної науки та практики, яка сьогодні активно розвивається, запроваджуючи нові технології та ідеї в інші медичні напрямки.

Студентам потрібно також зазначити про існуючі види трансплантології та розкрити питання про правове регулювання трансплантології. Тут варто звернути увагу на Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Єдину державну інформаційну систему трансплантації органів та тканин», наказ МОЗ «Про затвердження Положення про врегулювання діяльності трансплант-координаторів», постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»», наказ МОЗ «Порядок констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини», наказ МОЗ «Про затвердження Порядку розподілу анатомічних матеріалів та критеріїв встановлення пар донор-реципієнт», наказ «Деякі питання організації посмертного донорства» та ряд інших.

На рівні законодавства Європейського Союзу – це Директива 2010/53/ЄС, також відома як Європейська директива про органи, Директива Комісії 2012/25/ ЄС щодо інформаційних процедур обміну людськими органами, призначеними для трансплантації, між країнами ЄС.

Якщо говорити про умови та порядок вилучення анатомічних матеріалів у живих донорів, то тут потрібно зазначити: хто може бути живим донором, порядок отримання згоди від донора. Для цього необхідно опрацювати наказ МОЗ від 07.06.2022 № 968 «Про затвердження Умов вилучення анатомічних матеріалів у живого донора та Переліку анатомічних матеріалів, дозволених до вилучення у живого донора (у тому числі анатомічних матеріалів, здатних до регенерації (самовідтворення))».

Взяття анатомічних матеріалів також можливе й у померлих донорів, тут потрібно розкрити порядок надання згоди або незгоди на вилучення анатомічних матеріалів для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів після встановлення факту незворотної смерті особи (мова йде про смерть мозку або біологічну смерть) відповідно до закону та порядок вилучення анатомічних матеріалів у померлого донора.

Що стосується відповідальності за порушення законодавства про трансплантацію, то на сьогоднішній день законодавцем чітко сформовані норми лише у сфері кримінальної відповідальності за порушення законодавчих приписів у сфері трансплантації анатомічних матеріалів. Студентам потрібно деталізувати, за вчинення яких правопорушень можлива кримінальна відповідальність. Також варто зазначити, чи можливе настання цивільної відповідальності, якщо так, то у яких випадках.

Контрольні запитання та завдання

1. Що таке трансплантація анатомічних матеріалів людини?
2. Які існують види трансплантації?
3. Які нормативно-правові акти визначають порядок проведення трансплантації?
4. Визначте порядок трансплантації від живого донора та порівняйте його із порядком трансплантації від донора-трупа.
5. Які існують види відповідальності за порушення законодавства у сфері трансплантології?

Тема 2.4. Репродуктивні технології та сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики

Студентам потрібно зазначити, що таке допоміжні репродуктивні технології та їх важливість у сучасному суспільстві. Що стосується правового регулювання, то в Україні воно має фрагментарний характер, оскільки попри нещодавні законодавчі ініціативи, спеціального закону, який врегулював би питання допоміжних репродуктивних технологій, в Україні і досі не прийнято. Натомість існує ряд проектів нормативних актів, студентам доцільно їх проаналізувати. Потрібно і зазначити, застосування яких методик допоміжних репродуктивних технологій дозволено чинним законодавством України. Мова йде про: 1) внутрішньоматкову інсемінацію; 2) інтрацитоплазматичну ін'єкцію сперматозоїда (ІКСІ); 3) екстракорпоральне запліднення (ЕКЗ);

4) кріоконсервацію ооцитів, сперматозоїдів, ембріонів; 5) донацію ооцитів, сперматозоїдів та ембріонів; 6) сурогатне материнство; 7) преімплантаційну діагностику.

Під час вивчення цієї теми студентам також потрібно розглянути більш детально правове регулювання донації ембріонів, донації ооцитів, донорства сперми. Особливо слід звернути увагу на правове регулювання процедури запліднення *in vitro*. Не менш важливе у цій темі питання сурогатного материнства, що потребує опрацювання правової бази, показів до застосування, видів, специфіки реєстрації батьківства у випадку народження дитини. Дуже важливим тут буде опрацювання судової практики.

Контрольні запитання та завдання

1. Що таке допоміжні репродуктивні технології? Яке їх значення?
2. Які існують види допоміжних репродуктивних технологій?
3. Проаналізуйте нормативно-правове регулювання допоміжних репродуктивних технологій, яке існує в Україні.
4. Окресліть правові аспекти процедури запліднення *in vitro*.
5. Проаналізуйте судову практику у справах щодо сурогатного материнства.

Тема 2.5. Створення та використання біобанків в Україні та за кордоном

Під час вивчення цієї теми доцільно коротко зазначити про історію створення біобанків та їх значення. Визначення поняття «біобанк» має не тільки теоретичне, а й практичне значення, оскільки чіткі критерії, окреслені в уніфікованому визначенні, дадуть змогу визначити сферу дії законодавчих гарантій охорони основних прав людини в сфері біомедичних досліджень та біомедицини.

Хоча визначення, що містяться в різних правових системах, відрізняються в деталях, більшість із них по суті встановлює, що біобанки – це сховища біологічних зразків із супроводжуючою інформацією.

Щодо законодавства України та норм міжнародного права у сфері створення та використання біобанків, то воно характеризується неоднорідністю. Загалом на сьогодні діяльність управителів біобанків, в тому числі банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини, в Україні регулюється цілою низкою законів та підзаконних нормативно-правових актів, які можна систематизувати, поділивши їх на ті, які закріплюють загальні норми щодо створення та використання біобанків, та такі, що безпосередньо регулюють створення та використання біобанків. Студентам потрібно більш детально розкрити зміст цих нормативних актів.

Також потрібно звернути увагу і на вплив права ЄС на регулювання відносин щодо створення та використання біобанків в Україні, оскільки євроінтеграційні процеси, безумовно, мають значний вплив на розвиток українського законодавства у біомедицинській сфері. Тут варто згадати Угоду про асоціацію України з ЄС, норми Директиви 2004/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 31 березня 2004 року про встановлення стандартів якості та безпеки для донорства, заготівлі, перевірки, обробки, консервації, зберігання та розподілу людських тканин і клітин; Директиви Комісії 2006/17/ЄС від 8 лютого 2006 року про виконання Директиви 2004/23/ЄС Європейського Парламенту і Ради щодо певних технічних вимог до надання, отримання і тестування тканин і клітин людини; Директиви Комісії 2006/86/ЄС від 24 жовтня 2006 року про виконання Директиви Європейського Парламенту та Ради 2004/23/ЄС стосовно вимог до можливості відстеження, повідомлення про серйозні негативні реакції та події, а також стосовно певних технічних вимог до кодування, обробки, консервування, зберігання та розподілу тканин і клітин людини, які поступово імплементується в норми національного законодавства України. Крім цього, важливе місце посідає і співпраця на міжнародному рівні у сфері біобанкінгу.

Контрольні запитання та завдання

1. Дайте визначення поняття «біобанки», розкрийте історію їх становлення, розвитку та значення.
2. Які нормативно-правові акти встановлюють засади та порядок діяльності біобанків в Україні?
3. Які ви знаєте міжнародні стандарти біобанкінгу?
4. Розкрийте вплив права ЄС на діяльність біобанків в Україні.

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» № 990_005 від 01.10.2008 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_005#Text (дата звернення: 16.12.2025).
2. Декларація Організації Об'єднаних Націй про клонування людини. Прийнята резолюцією 59/280 Генеральної Асамблеї 8 березня 2005 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/262494__262559 (дата звернення: 23.12.2025).
3. Декларація про еутаназію. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асоціацією, Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 року. URL: https://zakononline.ua/documents/show/157802__157802 (дата звернення: 04.01.2025).
4. Декларація про незалежність та професійну свободу лікаря від 30.10. 1986 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_326#Text (дата звернення: 16.12.2025).
5. Декларація стосовно трансплантації людських органів. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/157774__157774 (дата звернення: 23.12.2025).

6. Деякі питання державного контролю якості лікарських засобів: постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 року № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/260-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
7. Деякі питання організації посмертного донорства: Наказ № 1184 від 11.06.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0967-21#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
8. Деякі питання організації трансплантації за принципом “доміно”: постанова КМУ № 1092 від 03.09.2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1092-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
9. Деякі питання реалізації Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»: постанова КМУ № 1211 від 27.12.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1211-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
10. Деякі питання реалізації Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» щодо біоімплантатів, ксеноімплантатів, медико-біологічних вимог до тварин, умов їх утримання, порядку вилучення у тварин анатомічних матеріалів для виготовлення ксеноімплантатів : постанова КМУ від 24 лютого 2021 року № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-2021-п#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
11. Додатковий протокол до Конвенції про захист прав і гідності людини у зв’язку з використанням досягнень біології та медицини, що стосуються заборони клонування людських істот від 12.01.1998 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/197918__197983 (дата звернення: 24.12.2025).

12. Додатковий протокол до Конвенції про прав людини та біомедицину, який стосується трансплантації органів і тканин людського походження від 24 січня 2002 року. URL: http://aau.edu.ua/static/III/texts/medlaw/Dodatkovyi-Protokol-do-Konvencii-pro-prava-lyudyny-tabiomedicinu_2002.pdf (дата звернення: 17.09.2025).
13. Етичний кодекс лікаря України від 27.09.2009 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
14. Європейська соціальна хартія (переглянута). Страсбург, 03 травня 1996 року. Ратифіковано із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 01.12.2025).
15. Європейська хартія прав пацієнтів від 15.11.2002 року. URL: <http://cop.healthrights.org/ru/teaching/51/European-charter-of-patient-s-rights> (дата звернення: 03.01.2026).
16. Женевська декларація Всесвітньої медичної асоціації прийнята у вересні 1948 року. URL: <https://dnkmu.com/home/zhenevska-deklaratsiia> (дата звернення: 30.11.2025).
17. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 20.12.2025).
18. Загальна декларація про біоетику та права людини від 19.10.2005 року. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/bioethics_and_hr.shtml (дата звернення: 15.01.2026).
19. Загальна декларація про геном людини та права людини від 11.11.1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_575#Text (дата звернення: 23.05.2025).

20. Заява про торгівлю живими органами: прийнята 37-ю Всесвітньою Медичною Асамблеєю, Брюссель, Бельгія, 1985 рік. URL: <https://studfile.net/preview/4021244/page:75/> (дата звернення: 16.09.2025).
21. Імплементативна директива Комісії 2012/25/ЄС від 9 жовтня 2012 року про інформаційні процедури у сфері обміну людськими органами, призначеними для трансплантації, між державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_015-12#Text (дата звернення: 18.09.2025).
22. Керівні принципи ВООЗ по трансплантації людських клітин, тканин і органів, затверджені на 63 сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я 21 травня 2010 р., резолюція WHA63.22. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/341814/WHO-HTP-EHTCPR-2010.01-eng.pdf?sequence=1> (дата звернення: 20.01.2026).
23. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
24. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: міжнар. док. від 18.12.1979 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 05.03.2025).
25. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину, Ов'єдо, 4 квітня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text (дата звернення: 17.09.2025).

26. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. (Європейська конвенція з прав людини). Рим, 4.XI.1950 рік. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 11.12.2025).
27. Конвенція про права дитини: міжнар. док. від 20.11.1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 05.03.2025).
28. Конвенція про права людини та біомедицину від 4 квітня 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text (дата звернення: 23.05.2025).
29. Конвенція про права осіб з інвалідністю: міжнар. док. від 13.12.2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 30.03.2025).
30. Конвенція про статус біженців: міжнар. док. від 28.07.1951 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення: 30.07.2025).
31. Конституція України від 28 червня 1996 року Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2025).
32. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.12.2025).
33. Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта від 01.10.1981 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_016 (дата звернення: 24.12.2025).

34. Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації: міжнар. док. від 21.12.1965 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105 (дата звернення: 13.08.2025).
35. Міжнародний Кодекс медичної етики. Прийнятий 3-ю Генеральною асамблеєю ВМА, жовтень 1949 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140842__140842 (дата звернення: 11.12.2025).
36. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 20.12.2025).
37. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України № 2801-XII від 19.11.1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 24.05.2025).
38. Положення про консилиум лікарів: наказ МОЗ № 2559 від 09.11.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1261-20#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
39. Порядок констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини: наказ МОЗ № 2559 від 09.11.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/z1260-20> (дата звернення: 02.01.2026).
40. Порядок медичного обстеження донорів крові та компонентів крові: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 2005 року № 385 (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08 лютого 2021 року № 207). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0405-21#n4> (дата звернення: 20.09.2025).

41. Порядок отримання та надання гемопоетичних стовбурових клітин та обміну інформацією щодо наявних анатомічних матеріалів людини, призначених для трансплантації : постанова КМУ від 25 березня 2020 року № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2020-п#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
42. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові : Закон України № 931-IX від 30.09.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text> (дата звернення: 24.05.2025).
43. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців та інших осіб на біологічне батьківство (материнство): Закон України від 22.11.2023 року № 3496-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3496-20#n2> (дата звернення: 12.12.2025).
44. Про державну реєстрацію геномної інформації людини: Закон України від 09.07.2022 року № 2391-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text> (дата звернення: 03.01.2025).
45. Про деякі питання заборони рекламування лікарських засобів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 06.06.2012 року № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1189-12#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
46. Про допоміжні репродуктивні технології : проект Закону № 6475 від 28.12.2021 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73524 (дата звернення: 23.05.2025).
47. Про заборону репродуктивного клонування людини : Закон України № 2231-IV від 14.12.2004 року. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2231-15#Text> (дата звернення: 24.05.2025).
48. Про застосування допоміжних репродуктивних технологій : проект Закону № 6475-1 від 11.01.2022 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73571 (дата звернення: 23.05.2025).
49. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини : Закон України № 2427-VIII від 17.05.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/242719/ed20220107#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
50. Про затвердження Вимог до якості та безпечності анатомічних матеріалів людини та внесення зміни до Умов зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовки до перевезення та умов перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини: наказ МОЗ № 1388 від 06.08.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1387-24?lang=uk> (дата звернення: 02.01.2026).
51. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини: наказ МОЗ України від 10.04.2012 року № 251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2016-p#Text> (дата звернення: 24.05.2025).
52. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів): постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 року № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.12.2025).

53. Про затвердження Норм харчування та вартості однієї порції харчування донорів у день безоплатної донації крові та/або компонентів крові: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.07.2022 року № 1359. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1114-22#Text> (дата звернення: 23.09.2025).
54. Про затвердження переліків допоміжних речовин та барвників, дозволених для застосування у виробництві лікарських засобів, що (лікарські засоби) реєструються в Україні та виготовляються в аптечних умовах за рецептами лікарів і замовленнями лікувально-профілактичних закладів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 15.01.2003 року № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0069-03#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
55. Про затвердження Положення про врегулювання діяльності трансплант-координаторів: Наказ МОЗ № 1500 від 21.07.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1238-21#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
56. Про затвердження Положення про Єдину державну інформаційну систему трансплантації органів та тканин: постанова КМУ № 1366 від 23.12.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1366-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
57. Про затвердження Порядку ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.04.2011 року № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-11#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
58. Про затвердження Порядку видачі посвідчення і вручення нагрудного знака «Почесний донор України», зразків нагрудного знака «Почесний донор України» і

- посвідчення до нього: постанова Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2021 року № 1266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.09.2025).
59. Про затвердження Порядку вручення посвідчення донора крові та компонентів крові та його форми: постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2021 року № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.09.2025).
60. Про затвердження Порядку встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22.11.2011 року № 809. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-12#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
61. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ МОЗ від 09.09.2013 року № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text> (дата звернення: 12.12.2025).
62. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю якості лікарських засобів, що ввозяться в Україну: постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2005 року № 902. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/902-2005-%D0%BF> (дата звернення: 11.12.2025).
63. Про затвердження Порядку контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібної торгівлі: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.09.2014 року № 677. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1515-14#Text> (дата звернення: 11.12.2025).

64. Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України 19.03.2018 року № 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-18#Text> (дата звернення: 12.12.2025).
65. Про затвердження Порядку перевезення анатомічних матеріалів людини в межах України, ввезення таких матеріалів на митну територію України та вивезення їх за межі митної території України: постанова КМУ № 720 від 05.08.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
66. Про затвердження Порядку розподілу анатомічних матеріалів та критеріїв встановлення пар донор-реципієнт: наказ МОЗ № 293 від 18.02.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0527-21#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
67. Про затвердження Правил виробництва (виготовлення) та контролю якості лікарських засобів в аптеках: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.10.2012 року № 812. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1846-12#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
68. Про затвердження Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах: наказ Міністерства охорони здоров'я України 16.12.2003 року № 584. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0275-04#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
69. Про затвердження Правил утилізації та знищення лікарських засобів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.04.2015 року № 242. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0550-15#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
70. Про затвердження Умов вилучення анатомічних матеріалів у живого донора та Переліку анатомічних матеріалів, дозволених до вилучення у живого донора (у тому числі анатомічних матеріалів, здатних до регенерації (самовідтворення)): наказ МОЗ № 968 від 07.06.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1069-22#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
71. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000 року № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення: 23.12.2025).
72. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними : Закон України від 15.02.1995 року № 62/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.12.2025).
73. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 року № 123/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
74. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 року № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 11.12.2025).
75. Про подолання туберкульозу в Україні : Закон України від 14.07.2023 року № 3269-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3269-20#Text> (дата звернення: 23.12.2025).

76. Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів: постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1993 року. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/926-93-%D0%BF (дата звернення: 12.12.2025).
77. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 12.12.1991 року № 1972-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1972-12#Text> (дата звернення: 17.12.2025).
78. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 року № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> (дата звернення: 16.12.2025).
79. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 року № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 01.01.2026).
80. Резолюція про ставлення лікарів до трансплантації органів людини: прийнята 46-ю Генеральною Асамблеєю ВМА, Стокгольм, Швеція, 1994 рік. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_062#Text (дата звернення: 16.09.2025).
81. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 26.12.2025).
82. Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я, прийнятий 19 липня 1946 року. URL: https://zakon.cc/law/document/read/995_599 (дата звернення: 23.12.2025).

83. Статут Ради Європи від 5 травня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text (дата звернення: 17.09.2025).
84. Умови зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовка до перевезення та умови перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини: наказ МОЗ № 1184 від 11.06.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0968-21#Text> (дата звернення: 02.01.2026).
85. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.12.2025).

Література

Основна

1. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Грін ; рец. : М.В. Савчин, Т.О. Карабін. Ужгород : [Вид-во ФОП Сабов А. М.], 2020. 377 с.
2. Медичне право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.
3. Основи медичного права : конспект лекцій (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право») / Укл. О.М. Чернетченко. Київ : Університет "КРОК", 2024. 56 с.
4. Чеховська І. В. Медичне право України : навч. посіб. / І. В. Чеховська. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 480 с.

Додаткова

1. Bogomazova I.O. Legal Regulation of Biobank Activities in Ukraine: Protection of Genetic Information and Rights of Biological Material Donors. *Medicine pravo*. № 2 (36). 2025. С. 19-25.
2. Нромовук В.Р., Панкевич О.В. Історіогенез саморегулювання фармацевтичної діяльності на теренах України. *Фармацевтичний часопис*. № 3. 2020. С. 60-69.
3. Антоневич М.М., Болехівська Ю.М. Донорство крові. Користь та проблеми. *The 2 nd International scientific and practical conference «European scientific congress»* (March 20-22, 2023) Barca Academy Publishing, Madrid, Spain. 2023. 378 p.
4. Афтанасів В.М. Конституційно-правове забезпечення автономії волевиявлення та гідності загиблих військовослужбовців у контексті посмертного донорства. *Нове українське право*. № 3. 2025. С. 210-218.
5. Бабанін С. Диференціація кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 4 (131). С. 91-98.
6. Беднарчик Т.Р., Вергелес К. М. Медична етика сучасних країн Далекого Сходу. *Людина як цілісність : філософський, мовознавчий та педагогічний дискурси* [Електронне видання] : збірник матеріалів VII Міжнародної наукової конференції (31 жовтня 2024 р., м. Одеса) / Одес. нац. мед. ун-т, каф. філософії, біоетики та іноземних мов, Міжнар. академія психосінергетики та альфології та ін. ; відпов. ред. В. Б. Ханжи. – Одеса : ОНМедУ, 2025. С. 266-271.

7. Берзіна А.Б., Демченко І.С. Основні підходи до визначення поняття «фармацевтична діяльність» *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. № 2. 2020. С.69-73.
8. Берч В.В. Соматичні права та медичне право : питання захисту гідності та автономії. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 5. 2023. С. 92-95.
9. Біланов О.С. Особливості укладення договору сурогатного материнства. *Нове українське право*. 2022. Вип. 3. С. 11–16.
10. Бойко І.В. Забезпечення публічного інтересу у сфері донорства крові. *Медичне право*. № 1. 2019. С. 23-27.
11. Болдіжар С.О., Пішта В.І. Трансплантація анатомічних матеріалів людині : трансформація законодавства. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. Т. 32 (71). № 5. С. 22-27.
12. Бондарчук Ю.В. Суб'єкти інформаційно-правового забезпечення охорони осіб, що страждають на психічні розлади. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 27.1. 2025. С. 7-12.
13. Булеца С.Б. Цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичних послуг. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.)/ТДАТУ: ред. кол. Ломейко О.П., Єременко О.А., Михайлов В. В. [та ін.]. Частина 1. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 481-484.*
14. Валецька О.В. Медичне право : метод. вказівки / О.В. Валецька. Миколаїв : Вид-во ім. Петра Могили, 2023. 116 с.
15. Велігорська Ю.П., Стремоухов О.О. Управління фармацевтичною діяльністю в Україні. *In The 4 th International scientific and practical conference «European scientific congress» (May 15-17, 2023) Barca Academy Publishing, Madrid, Spain. 2023. p. 118.*

16. Вербовська, Р. І. Історичні передумови зародження та розвитку медичної деонтології в античний період. *Український журнал медицини, біології та спорту*. № 2. 2019. С. 236-241.
17. Волкова Ю.Ф. Нормативно-правове забезпечення прав суб'єктів правовідносин у сфері надання медичних послуг. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. С. 23-31.
18. Гнатів О. Договір про сурогатне материнство як регулятор даних правовідносин. *Актуальні проблеми правознавства*. №1. 2023. С. 142-146.
19. Гольцев А.М., Калиниченко Т.О. Стовбурові клітини пуповинної крові : клінічне застосування алогенного матеріалу, проблеми та перспективи банківського зберігання. *Problems of Cryobiology & Cryomedicine/Problemy Kriobiologii i Kriomeditsyny*. 30.3. 2020. С. 213-235.
20. Гофельд, Г.С. Окремі аспекти укладення договору сурогатного материнства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 94-97.
21. Гуфенко М.М. Кримінальна відповідальність за насильницьке донорство. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. Вип. 40. 2024. С. 454-461.
22. Давидов П.Г., Юрченко К.Д. Особливості кримінальної відповідальності медичних працівників. *Південноукраїнський правничий часопис. Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення*. № 1. 2020. С. 28-32.
23. Двірська О.В. Медичне право як наука, галузь права та навчальна дисципліна: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція . Вип. 37. 2019. С. 13-17.

24. Дзюба А.Є. Цивільно-правовий механізм надання згоди на посмертне донорство органів і тканин у цілях трансплантації: європейський досвід та українські перспективи. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. С. 34-38.
25. Дутко А.О. Особисті немайнові права пацієнта – види, способи та форми захисту/ А. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 50-55.
26. Ейбен Г.С. Використання інноваційних технологій запобігання фальсифікації лікарських засобів. *Фармацевтичний часопис*. № 3. 2020. С. 46-52.
27. Єхалов В.В., Павлиш О.С., Єгоров С.В. Медична етика та деонтологія в практиці лікаря-дитячого анестезіолога. *Медицина невідкладних станів*. № 3(98). 2019. С. 124-126.
28. Загрійчук М.С. Роль і проблематика посмертного донорства. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. № 4. 2022. С.18-23.
29. Іванчов П.В. Міжнародні стандарти забезпечення охорони здоров'я : орієнтири для України. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. № 6. 2020. С. 229-231.
30. Ізбаш К.С., Домброван К.С. Концептуальні підходи юридичної відповідальності у сфері донорства крові за чинним законодавством України. *Південноукраїнський правничий правопис*. № 1. 2020. С. 42-47.
31. Квіт Н.М. Відповідальність виконавця за договором персонального зберігання біологічного матеріалу за втрату, нестачу, пошкодження. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука. Серія: Юридичні науки*. № 3. 2020. С. 70-75.
32. Квіт Н.М. Договір персонального зберігання біологічного матеріалу – нова договірна конструкція в сучасному

цивільному праві України. Цивільне право України : нові виклики і перспективи розвитку : *матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 98-річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В.П. Маслова* (Харків, 28 лют. 2020 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл.-прав. дисциплін, Асоц. цивілістів України. Харків : Право, 2020. С. 333-338.

33. Квіт Н. М. Нові правові й етичні виклики донорства гемопоетичних стовбурових клітин в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. № 43. 2020. С. 102-105.
34. Квіт Н.М. Правове регулювання відшкодування шкоди, завданої втратою чи пошкодженням біологічного матеріалу, переданого на персональне зберігання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 61. Т.1. 2020. С. 70-73.
35. Коваленко М.С. Договірне регулювання сурогатного материнства у праві України та країн ЄС : порівняльний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 1.88 .2025. С. 275-280.
36. Коваль А.М., Кузнецова М.Ю., Піддубний О.Ю., Пушкар М.В. Заклад охорони здоров'я як суб'єкт медичних правовідносин. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. Вип. 37. 2023. С. 437-442.
37. Колодчина Р. В. Правовий статус медичних працівників, які надають психіатричну допомогу. *Наукові записки. Серія: Право*. №12. 2022. С. 212-217.
38. Короленко І.В. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів: контент-аналіз національного законодавства. *Кримінальні правопорушення проти публічного здоров'я в проєкті Кримінального кодексу України* : матеріали наук.-практ. вебінару,

- 25 трав. 2021 р. / уклад.: А.О. Гаркуша, Ю.Ю. Забуга, Т.О. Михайліченко ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса [та ін.]. – Харків : Право, 2021. С. 55-59.
39. Корольова В., Яценко Ю. Особливості регулювання трансплантації органів: правовий аспект. *Legal Bulletin*. 2020. С. 66-71.
40. Кройтор В.А. Заклади охорони здоров'я як спеціальні суб'єкти медичних правовідносин в умовах подальшого реформування системи охорони здоров'я в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. № 65. 2023. С. 38-42.
41. Кругла Т.О. Етика та деонтологія в роботі медичної сестри терапевтичного відділення. *Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 27–28 травня 2022 р.)* / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. – Одеса : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2022. С. 201-205.
42. Крушельницька Г.Л. Загальна характеристика договірної регулювання пожертви біоматеріалів людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. С. 145-152.
43. Крушельницька Г.Л. Поняття та цивільно-правова природа біоматеріалу людини. *Нове українське право*. № 3. 2022. С. 32-39.
44. Крячко Д.В. З історії міжнародного медичного права / Д.В. Крячко, М.А. Аніщенко // *Соціальні, правові та управлінські аспекти розвитку охорони здоров'я : проблеми, перспективи, світовий досвід* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конференції, м. Льорет-де-Мар, 05 лютого 2021 р.– Льорет-де-Мар, 2021. С. 82-84.

45. Курташ Н.Я. Допоміжні репродуктивні технології у жінок із поліпами ендометрію. *The 8th International scientific and practical conference «Integration of scientific and modern ideas into practice»* (November 15-18, 2022) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2022. 844 p.
46. Легеза Ю. Медичний ризик як підстава звільнення від юридичної відповідальності. *Law. State. Technology.* № 2. 2022. С. 62-66.
47. Майданик Р.А. Правове регулювання відносин сурогатного материнства з іноземним елементом імплементація кращого досвіду в Україні. *Право України*, № 3. 2020. С. 121-138.
48. Мартинюк О.А. Впровадження стандартів якості в галузі охорони здоров'я у воєнний час. *Modern methods of solving scientific problems of reality* . 2023. С. 5-8.
49. Матолінець Н.В. Посмертне донорство і трансплантація органів в Україні в час війни. *Pain, Anaesthesia, Intensive care.* № 1 (102). 2023. С. 7-11.
50. Мацелюх І.А., Мусієнко М.А. До проблеми визначення змісту допоміжних репродуктивних технологій в науковій літературі та законодавстві. *Південноукраїнський правничий часопис.* № 2. 2023. С. 100-103.
51. Медичне право України: сучасні досягнення та перспективи розвитку : збірник наукових статей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю з дня створення першої в Україні кафедри медичного права. Упоряд. д. ю. н., проф. І.Я. Сенюта, к. ю. н., доц. Х.Я. Терешко. – Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2023. 192 с.
52. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 672 с. ISBN 978-966-667-862-4.

53. Менджул М.В. Право на охорону здоров'я та проведення медичних експериментів : законодавство України та міжнародні стандарти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3.5. 2025. С. 472-476.
54. Мержічка П., Яндова М., Фуллер Б., Грегор І., Студена Ш., Ланська М., Шпачек М. Сучасний кріобанк як ключовий компонент клінічних програм трансплантації клітин та тканин. *Problems of Cryobiology & Cryomedicine/Problemy Kriobiologii i Kriomedicyny*. Vol 34, 2024. Issue 2, p. 71.
55. Миргород-Карпова В. В., Шлапко Т. В., Старинський М.В. Європейські стандарти забезпечення прав споживачів медичних послуг (пацієнтів). *Modern engineering and innovative technologies. Karlsruhe, Germany* : Sergeieva&Co, 2021. Issue No 17. Part 2. С. 109-115.
56. Миронова Г.А., Деревянко Б.В., Муляр Г.В. Забезпечення прав пацієнтів у відносинах з надання транскордонних медичних послуг. Вип. 22. 2023. С. 39-49.
57. Михайленко В.Л., Літвак А.І. Роль держави у формуванні етичних цінностей медичного персоналу. *Департамент охорони здоров'я*. URL: <http://medportal.odessa.ua/medical-staff/detail/127> (дата звернення: 17.12.2025).
58. Москалюк Н., Слома В. Історичні аспекти та сучасний стан застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні та світі. *Актуальні проблеми правознавства*. №1. 2023. С. 102-108.
59. Музика Л.А. Проблематика цивільно-правової відповідальності під час використання анатомічних матеріалів людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 158-162.

60. Музика Л., Сєда С. Проблематика цивільно-правової відповідальності під час використання анатомічних матеріалів людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2024. С. 158-162.
61. Наумик А., Хамініч С. Державне регулювання сферою фармацевтичного бізнесу в сучасних умовах ведення господарської діяльності людини. *Матеріали конференцій МНЛ 5 травня 2023 р., м. Вінниця*. 2023. С. 38-39.
62. Орел Л., Савченко В., Партенадзе О., Чернега Р., Байталюк О. Правове регулювання застосування репродуктивних технологій в Україні. *Репродуктивне здоров'я жінки*. (8). 2024. С. 44-53.
63. Пасечник О.В. Діяльність Європейського суду з прав людини у сфері трансплантації органів та тканин людини. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер.: Юридичні науки*. 30.69. 2019. С. 238-242.
64. Пашков В., Гнедик Є. Фармацевтична політика держави в умовах воєнного стану. *Публічне право*. № 2. (46) 2022. С. 80-90.
65. Пішта В.І. Правове регулювання перехресного донорства в Україні та зарубіжних державах. *Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2020. № 4. С. 217-223.
66. Покальчук О. Допоміжні репродуктивні технології як юридична категорія. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 6. 2020. С. 155-163.
67. Попович В. Права людини у сфері фармацевтичної діяльності : термінологічно-понятійне відображення. *Академічні візії*. Вип. 50. 2025. С. 1-10.
68. Попович Т.П. Правові обов'язки у сфері реалізації репродуктивних прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 215-219.

69. Порозова І.Ю. Особливості самозахисту відказного характеру у правовідносинах із трансплантації. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. №1. С. 223-228.
70. Порозова І.Ю. Дитина як суб'єкт правовідносин із надання медичної допомоги. *Актуальні проблеми здійснення та захисту сімейних прав та інтересів: виклики війни: збірник тез всеукраїнського круглого столу «Актуальні проблеми здійснення та захисту сімейних прав та інтересів: виклики війни»* (м. Хмельницький, 25 листопада 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 92–97.
71. Савка І.Г., Калинюк Н.М. Про права медичних працівників під час надання медичної допомоги в контексті реформування системи охорони здоров'я. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019. № 1 (79). С. 62-67.
72. Саєнко С.О. Загальні положення про допоміжні репродуктивні технології та їх законодавче регулювання. 2024. С. 47.
73. Сидоренко А. Право на донорство крові : сутність та значення. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. № 1. 2019. С. 106-112.
74. Сич В. Гарантовані права пацієнта на інформацію. *Молодий вчений*. № 1. (89). 2021. С. 243-245.
75. Скриннікова К.О. Окремі аспекти цивільно-правової відповідальності лікарів. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право*. 2023. Т. 1. Вип. 79. С. 237-248.
76. Смолівий А.В. Правові аспекти цивільно-правової відповідальності медичних працівників за порушення прав пацієнтів при наданні медичних послуг:

- сучасні виклики та перспективи вдосконалення законодавства. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 236-240.
77. Смолівий А.В. Правові аспекти цивільно-правової відповідальності медичних працівників за порушення прав пацієнтів при наданні медичних послуг: сучасні виклики та перспективи вдосконалення законодавства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 5. 2024. С. 236-240.
78. Тишкевич-Льова Є.В. Психологічні особливості спілкування медичної сестри і пацієнтів із позицій медичної деонтології. *Медсестринство*. № 1. 2021. С. 57-59.
79. Ткач Ю.О., Гаркуша А.Г. Деякі питання розмежування донорства крові та її компонентів і донорства анатомічних матеріалів людини. 2024. С. 585-587.
80. Файєр О.А. Поняття та умови настання професійної відповідальності медичних працівників. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 1. 2024. С. 243-247.
81. Фасій Б.В. Дещо про метод регулювання медичних відносин. *Цивільно-правове регулювання медичних відносин в умовах війни* : матеріали Всеукр. круглого столу (Одеса, 15 листоп. 2024 р.) [Електронне видання] / за ред.: Є. Харитонova, Ю. Кривенко; уклад.: Ю. Кривенко, Є. Лешкова; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2024. С. 45-48.
82. Фіжделюк О., Резворович, К. Медичні спори в цивільному судочинстві. *Молодий вчений*. № 6 (137). 2025.
83. Філатова Є.В. Розвиток систем охорони здоров'я на розвиток трансплатології. Закордонний досвід країн Азії. *Соціологія права*. № 1-2. 2024. С. 103-108.

84. Фролова О.Г. Фармацевтична діяльність : підходи до розуміння та юридичні ознаки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 4. 2023. С. 277-281.
85. Цебенко С., Журавель М. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я: до характеристики джерел. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. Вип. 3 (27). 2020. С. 116-124.
86. Чернецька Т.В. Допоміжні репродуктивні технології : стан правового регулювання. *Правове регулювання прав людини у сфері приватного права: матер. круглого столу* (м. Острог, 18 травня 2023 р.) / ред. кол.: Блещук Т.В., Балацька О.Р., Лідовець Т.М., Шминдрук О.Ф. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2023. С. 6-7.
87. Чорненко Д.С. Правове регулювання соматичних прав людини: трансплантація органів і тканин людини в Україні та зарубіжних країнах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 248-252.
88. Шевців М.Б. Загальні аспекти юридичної відповідальності медичних працівників за законодавством України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. № 1.85. 2024. С. 146-152.
89. Шевців М.Б. Місце медичного права в системі права України: загальний аналіз. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична)* . № 3. 2024. С. 135-140.
90. Щербіна М. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів : проблеми національної безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції* (ДДУВС, 11.03.2022) 2022. С. 358-361.

91. Якубич К.О., Зелінська О.В. Інформаційно-аналітична система донорства крові. *Прикладні інформаційні технології*. 2023. С. 202-204.
92. Яшан Н.Л. Предмет нагляду (контролю) за дотриманням стандартів у сфері охорони здоров'я. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. Вип. 31.1. 2024. С. 928-936.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України - <https://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України - <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Офісу Президента України - <https://www.president.gov.ua/news/administration>
4. Офіційний сайт Верховного Суду - https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
5. Офіційний сайт Єдиного державного реєстру судових рішень - <https://reyestr.court.gov.ua/>

Навчальне видання

Микола Іванович Боднарук
Альона Валентинівна Бурка

МЕДИЧНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Відповідальна за випуск *Гетьманцева Н.Д.*

Літературний редактор *Чекановська Юліана*

Технічний редактор *Чорасва Г.К.*

Дизайн обкладинки *Мельник Ульяна*

Підписано до друку 24.02.2026. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Друк цифровий. Умов.-друк. арк. 8,1.

Обл.-вид. арк. 8,5. Зам. Н-014.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету.

58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002